

KYMENLAAKSON MAAKUNTAKAAVA
MAASEUTU JA LUONTO
Sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arviointi

Luonnos 30.10.2008

Paimenpolku 16
45100 Kouvola
Puh. 020 747 3434

**KYMENLAAKSON MAAKUNTAKAAVA
MAASEUTU JA LUONTO**

Sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arviointiraportti
LUONNOS 30.10.2008

Sisällysluettelo

1 Johdanto	4
2 Arviointityön tavoitteet	4
3 Sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arvioinnin painopistealueet ja menetelmät	5
4 Sosiaalisia ja taloudellisia tavoitteita	6
4.1 Toimiva aluerakenne	7
4.2 Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö	7
4.3 Luonnonvarat	8
4.4 Yhteysverkot ja energiahuolto	8
5 Maakunnan keskeisiä sosiaalisia haasteita	8
6 Maakunnan taloudelliset haasteet	11
7 Kaavan vaikutusten alueellinen kohdentuminen	11
8 Tarkastelu seutukaavaan nähden, maaseutualueiden rakenne	12
8.1 Maaseutuasuminen, Kylät ja taajamat	12
8.2 Raaka-ainetuotanto, maa- ja metsätalousalueet	12
8.3 Matkailu ja maaseudun muu yritystoiminta	13
8.4 Loma-asutusalueet ja vapaa-aika	13
8.5 Maaseutualueiden muu maankäyttö	13
8.6 Maakunnallinen virkistysaluejärjestelmä	14
8.7 Yhteydet ja tekninen huolto	14
8.8 Luonnon- ja kulttuuriperintö	14
9 Kaavan tavoitteet aihealueittain ja miten ne on huomioitu luonnoksessa	15
9.1 Asuminen, kylät ja taajamat	15
9.2 Työ ja elinkeinotoiminta	17
9.2.1 Raaka-ainetuotanto	17
9.2.2 Jalostus, teollisuus, palveluyrittäminen, kauppa (Metalli- ja konepajat, puunjalostus, urakointi, kauppa, hoiva- ja kauneusala, kuljetusala ja kahvila-ravintolapalvelut)	18
9.2.3 Matkailu	18
9.3 Virkistys, vapaa-aika	18

9.4	Luonnonvarat	19
9.5	Yhteydet ja tekninen huolto	20
9.5.1	Liikenne	20
9.5.2	Tekninen huolto	20
10	Alueellinen tarkastelu	21
10.1	Pohjois-Kymenlaakso	21
10.2	Etelä-Kymenlaakso	23
11	Kyselytutkimukset ja asiantuntijapalaveri arviointityön pohjana	24
11.1	Kyläkysely	24
11.1.1	Tavoitteet	24
11.1.2	Menetelmät	25
11.1.3	Tulokset ja johtopäätökset	25
11.2	Maatiloille kohdennettu kyselytutkimus	27
11.2.1	Tavoitteet	27
11.2.2	Menetelmät	27
11.2.3	Tulokset ja johtopäätökset	27
11.3	Maitotiloille kohdennettu kyselytutkimus	29
11.3.1	Taustaa	29
11.3.2	Tavoitteet	29
11.3.3	Menetelmät	30
11.3.4	Tulokset	30
11.4	Mielipidepalaveri matkailuyrityksille	32
11.4.1	Tavoitteet	32
11.4.2	Menetelmät	32
11.4.3	Tuloksia ja johtopäätöksiä	32
12	Maakuntakaavan sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten sekä merkintöjen ja määräysten tarkastelu	33
12.1	Koko kaava-aluetta koskevat määräykset	33
12.2	Maaseutuasuminen	34
12.2.1	Kylä (at)	34
12.2.2	Taajama (A)	36
12.3	Työ ja elinkeinotoiminta	37
12.3.1	Raaka-ainetuotanto	38
12.3.2	Jalostus, teollisuus, palveluyrittäminen, kauppa	39
12.3.3	Matkailu	42
12.4	Virkistys, vapaa-aika	45
12.4.1	Ulkoilureitit	46
12.4.2	Ylimaakunnallinen moottorikelkkareitti	46
12.4.3	Retkeily- ja ulkoilualue (VR)	47
12.4.4	Virkistyskohde, luonnonsatama	47
12.4.5	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta (MU)	48
12.5	Luonnonperintö	48
12.5.1	Natura 2000 –verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue	49

12.5.2	Luonnon ja monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo)	50
12.5.3	Suojelualue (S)	50
12.5.4	Luonnonsuojelualue (SL)	51
12.5.5	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY)	52
12.6	Luonnonvarat	53
12.6.1	Turvetuotantoalue (EOt)	54
12.6.2	Maa-ainesten ottoalue (EOm)	55
12.6.3	Tärkeä pohjavesialue (pv)	56
12.6.4	Vedenhankinnan kannalta arvokas pintavesialue	57
12.6.5	Arvokas harjualue tai muu geologinen muodostuma	57
12.7	Liikenne	58
12.7.1	Maaliikenne	59
12.7.2	Vesiliikenne	60
12.7.3	Raideliikenne	62
12.7.4	Lentoliikenne (LL)	63
12.8	Eritysisalueet	64
12.8.1	Viheryhteys	64
12.8.2	Melualue	64
12.8.3	Alue, rajoitettu kulkeminen	64
12.8.4	Osa-alue, ajoittain puolustusvoimien harjoitustoimintaa (eph)	64
12.8.5	Tuulivoima (tv)	65
12.8.6	Pääkaasulinja	65
12.8.7	Kansainvälinen öljyjohto yhteystarve	65
12.8.8	Eritysisalue, urheilutoiminta (E)	65
12.8.9	Puolustusvoimien alue (EP)	66
12.8.10	Palveluiden alue (p)	66
12.8.11	Kulttuuri ja rakennusperintö	66
12.8.12	Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät alueet, valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät	67
12.8.13	Rakennusperintö ja muinaismuistokohteet	68
12.9	Yhdyskuntatekninen huolto	68
12.9.1	Jätteenkäsittelyalue (EJ)	69
12.9.2	Yhdyskuntatekninen huollon alue (ET)	69
12.9.3	Päävesijohto ja siirtoviemäri	70

1 Johdanto

Kymenlaakson maakuntakaava, maaseutu ja luonto vaihemaakuntakaavan sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arviointityö on osa Maakuntakaavan vaikutukset Kaakkois-Suomen maaseudun elinvoimaisuuteen –hanketta. Työ aloitettiin keväällä 2008, kun ensimmäiset kaavaluonnokset valmistuivat.

Maakuntasuunnitelman visiona on ”Viihtyisä ja ekotehokas kansainvälinen vuorovaikutusalue”. Maaseutu ja luonto -vaihemaakuntakaavan keskeisiä asiakokonaisuuksia ovat alue- ja yhdyskuntarakenne. Tarkastelu kohdentuu taajamien ulkopuolisen asumis-, tuotanto-, työssäkäynti- ja palvelutoimintojen alueisiin. Kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen edellyttämät kaavaratkaisut, luonnonvarojen käytön ohjaus, virkistys-, loma-asutus- ja matkailuliikenteen sekä puolustusvoimien aluetarpeiden vaatimukset kaavaratkaisuissa huomioidaan osana kokonaisuutta.

Maaseutualueiden maakäytön suunnittelussa on oleellista huomioida maaseutualueiden roolit koko yhteiskunnan kannalta. Maaseudun ja siellä toimivien yritysten tärkein tehtävä on elintarvikkeiden, puun ja markkinahinnattomien tuotteiden ja palveluiden tuottaminen. Yhteiskunta on myös riippuvainen maa- ja metsätalousalueilla olevista luonnonvaroista. Lisäksi maaseudun rooleja ovat toimiminen rauhallisena ja viihtyisänä asuinalueena ja yritys ympäristönä sekä matkailu- ja virkistystoiminnan toiminta-alueena.

Arviointityö tehtävänä on selvittää kaavamerkintöjen sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia, jotka voivat kohdentua yksittäiseen ihmiseen ja/tai yhteiskuntaan. Vaikutukset voivat kohdentua paikallisesti hyvin suppeasti rajattuun ihmisryhmään, alueellisesti esimerkiksi kyläyhteisöön tai jopa koko maakuntaan. Kaavamerkinnöillä voi olla myös yhteisvaikutuksia, joita on myös pyritty arvioimaan.

Vastaava arviointia ei ole tehty muutoin, vaan työn toisena tavoitteena on luoda malli maakuntakaavan maaseutualueiden arviointimenettelyksi.

2 Arviointityön tavoitteet

Maakuntakaavaan liittyvä vaikutusten arviointityön tavoite on tukea kokonaisvaltaisen kaavaratkaisun löytämistä, joka tukee maakunnan maaseudun asukkaiden hyvinvointia ja maakuntakaavan ja koko maakunnan kehittämiseksi asetettuja tavoitteita. Tämä arviointi kohdentuu maakuntakaavan sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arviointiin.

Sosiaalisilla vaikutuksilla tarkoitetaan suunnitelmasta aiheutuvia välittömiä tai välillisiä vaikutuksia yhteiskunnalle ja yhteisölle tai eri väestöryhmien ja ihmisten elinolosuhteille, elämäntavoille ja koetulle elämänlaadulle (Päivänen yms.

2005). Yksityistalouksiin ja yrityksiin kohdentuvia sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia ei voida täysin erotella, sillä suorat talousvaikutukset useimmiten vaikuttavat myös ihmisten kokemaan hyvinvointiin.

Taloudellisten vaikutusten arviointi painottuu kustannusvaikutusten arviointiin yksityistalouksille, yrityksille ja kunnalle ja/tai valtiolle. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti taloudelliset vaikutukset on huomioitava yhdyskunta- ja energiatalouden kannalta. Kaavan sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arviointityö kohdentuu maaseudulla asuvien ja yritystoimintaa harjoittavien ihmisten hyvinvointiin vaikuttavien osatekijöiden analysointiin.

Kaava-alueella toimii hyvin erilaisia intressiryhmiä. Maaseudun asukkaiden, siellä yritystoimintaa harjoittavien, luonnonvaroja hyödyntävien yritysten sekä alueita matkailuun ja muuhun virkistystoimintaan hyödyntävien näkemykset saattavat poiketa toisistaan merkittävästi. Näiden eri intressiryhmien ristiriitaisten toivomusten ja näkemysten osoittaminen, huomioiminen ja huomion kiinnittäminen mahdollista korjausta vaativiin kohtiin on myös arvioinnin tavoitteena. Ristiriitaisten näkemysten avaaminen tukee kokonaisvaltaisen kaavaratkaisun löytymistä. Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa pyritään huomioimaan myös kustannusvaikutukset kunta ja/tai valtion taloudelle.

3 Sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten arvioinnin painopistealueet ja menetelmät

Arvioinnin tavoitteena on tunnistaa maakuntakaavan laajat ja pitkäaikaiset vaikutukset maaseudun ihmisten hyvinvointiin. Arviointityö on kohdennettu kaavamerkintöihin, eri aihealueisiin ja maatieteellisiin aluekokonaisuuksiin. Kaavamerkintöihin liittyvä vaikutustarkastelu on tehty aluevaraus- ja kohde-merkintöjen ja kehittämisvyöhykkeiden osalta. Viivamerkintöjen osalta arviointi painottuu pääosin liikenneverkoston toimivuuden ja kattavuuden vaikutuksiin. Arvioinnissa on myös huomioitu kaavamerkintöjen yhteisvaikutuksia. Merkintöjen vaikutukset on luokiteltu myönteisiin ja kielteisiin vaikutuksiin. Vaikutusten merkittävyyttä on pyritty arvioimaan samanaikaisesti. Osalle haittavaikutuksista on esitetty keinoja, joilla ongelmia voidaan lieventää tai jopa poistaa.

Tarkastelu kohdentuu eri-ikäisten ihmisten jokapäiväiseen elämään vaikuttaviin tekijöihin. Maa- ja metsätalouden jatkuvuuden turvaaminen, muut maaseudun elinkeinot, palveluiden saavutettavuus eri ikäryhmien näkökulmasta, aluerakenne eri alueilla, asumisen eri vaihtoehdot, liikenneverkostot ja vapaa-ajan toiminnot painottuvat tässä tarkastelussa. Osana arviointia on ollut huomioida erityyppisten alueiden asukkaiden näkemyksiä ja miten he arvottavat omaan elämäänsä vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi huomiota on kiinnitetty alueella mahdollisesti häiriötekijöinä koettaviin maankäytönvarauksiin. Esimerkiksi luonnonvarojen hyödyntäminen ja puolustusvoimien aluevaatimukset ovat aluetalouden kannalta tärkeitä, mutta asutuksen kannalta ne mahdollisesti koetaan voimakkaina häiriötekijöinä. Kehittämisperiaatemarkintöjen osalta arvioinnin painopisteeksi nousee matkailun- ja virkistystoiminnan kehittäminen.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös erityiskohteisiin, joilla voi olla merkitystä alueen väestön hyvinvointiin ja elinkeinotoiminnan jatkuvuuteen ja kehittämiseen. Tarkastelua vaativat mm. erityyppiset verkostot alueen sisällä, luonto-, kulttuuri- ja maisema-alueiden arvokohteet ja suojelukohteet.

Kaava-alueen sisällä eri alueet poikkeavat voimakkaasti toisistaan, joten tarkastelua on tehty myös maantieteellisen rajauksen mukaan, eikä pelkästään kaavamerkintöjen näkökulmasta. Esimerkiksi kuntien ja kylien välillä sosiaalinen ja taloudellinen luonne vaihtelevat voimakkaasti.

Suppealla alueella vaikuttavien merkintöjen lisäksi huomiota kiinnitetään laajoihin kokonaisuuksiin. Erityisesti vuorovaikutus alueen kaupunkeihin ja muihin palveluja tarjoaviin keskuksiin on huomioitu. Arvioinnissa on myös huomioitava vuorovaikutuksen toimivuus maakunnan taajamiin ja ulkopuolisiin alueisiin.

Arviointityössä on pyritty huomioimaan yhteiskunnallinen kehitys, sillä nykytilanne muuttuu ja erityisesti maaseudun elinkeinoissa tuotannon tehostamisvaatimus ja yritysten toimintatavat ovat jatkuvassa muutoksessa.

Arvioinnissa käytetyt aineistot:

1. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
2. Kymenlaakson maakuntasuunnitelma 2007 – 2013
3. Kymenlaakson maakuntaohjelma 2007 – 2010.
4. Kymenlaakson kokonaisseutukaava, Kaavaselostus
5. Kymenlaakson maakuntakaava, maaseutu ja luonto, maakuntakaavan tavoitteet
6. Kymenlaakson maakuntakaava maaseutu ja luonto, kaavaselostusluonnos
7. Kaakkois- Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 – 2013
8. Pohjois-Kymenlaakson maaseutuohjelma, toimeenpanosuunnitelma
9. Harvaan asutun maaseudun toimenpideohjelma 2008 - 2013
10. Maakuntakaava varten laaditut erillisselvitykset
11. Tiesuunnitelmien ympäristövaikutusten arviointiselostukset
12. Kyselytutkimus maaseutukylissä toimiville yhdistyksille
13. Kyselytutkimukset yritysmäisesti toimiville maatalousyrittäjille
14. Palaveri matkailuyrittäjien kanssa
15. Erityisasiantuntijoiden lausunnot ja kommentit

4 Sosiaalisia ja taloudellisia tavoitteita

Kymenlaakson maakuntasuunnitelman visio Kymenlaaksosta vuonna 2015 on ”Viihtyisä ja ekotehokas kansainvälinen vuorovaikutusalue”. Tavoitteina ovat toimiva aluerakenne, kulttuuri- ja luonnonperinnön ja virkistysalueiden vaaliminen, luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto.

4.1 Toimiva aluerakenne

Maakunnan tasapainoinen kehitys ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen on maakuntakaavan tavoitteissa ja niiden toteutumista pyritään kohdentamaan seuraavilla toimenpiteillä:

- maakunnan tasapainoinen väestön ja sen hyvinvoinnin kasvu
- aluerakenteen kehittäminen sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kansainvälisen aseman vahvistaminen.
- alueidenkäytölliset edellytykset asunto-, palvelu ja työpaikkarakentamiselle, sen tarkoituksenmukaiselle sijoittumiselle ja hyvälle elinympäristölle
- kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutuksen edistäminen
- kyläverkostojen kehittäminen sekä taajama- ja kylärakenteiden määrittäminen ja rakennevaihtoehtojen hahmottaminen
- olemassa olevien asuinalueiden ja kyläverkostojen hyödyntäminen
- tarjotaan monipuolisia vaihtoehtoja asumiseen.
- perusmaatalouden eli elintarvikkeiden ja rehujen raaka-aineiden tuotantoedellytysten turvaaminen
- maaseudun monipuolisemman elinkeinorakenteen kehittäminen
- olemassa olevien elinkeinojen ja yritysten toimintaedellytysten turvaaminen sekä uusien yritysten toimintamahdollisuuksien ja -alueiden mahdollistaminen
- matkailuelinkeinon edellytysten turvaaminen

4.2 Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö

Kulttuuri-, ja rakennusperinnön osalta huomioidaan lainsäädännön kansainväliset ja kansalliset sopimukset, päätösten ja ohjelmien sisältö sekä maakunnalliset ja seudulliset tarpeet ja osoitetaan ne kaavassa.

Luonnonperinnön osalta elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monipuolisuus säilytetään osoittamalla suojelualueita ja huomioimalla ympäristöarvoja myös suojelukohteiden ulkopuolelta. Luontokohteet ja niiden merkitys huomioidaan osana ekologisen verkoston ja viheralueverkostoa kehitetään. Ylimaakunnallisesti merkittävien ja ympäristöarvoiltaan vetovoimaisten aluekokonaisuuksien säilymiseen ja hyödyntämismahdollisuuksiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Virkistysalueiden osoittaminen perustuu maakunnallisiin virkistyskäytön ja ulkoilun tarpeisiin. Virkistykseen soveltuvat alueet osoitetaan ja niiden muodostamaa verkoston toimivuutta kehitetään.

4.3 Luonnonvarat

Luonnonvarojen osalta tavoitteena on vesi- ja maa-ainesvarojen kestävä käyttö ja maa- ja metsätalouden alueidenkäytöllisten toimintaedellytysten turvaaminen:

- pohja- ja pintavesien säilyminen käyttökelpoisina ja puhtaina
- varataan tarpeelliset alueet maa-ainestenotolle ja varaudutaan myös maakunnan ulkopuolelta tuleviin tarpeisiin
- turvetuotannon edellytykset turvataan osana kotimaisen energiavarojen hyötykäyttöä ja ympäristörakentamista
- maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla osoitetaan aluekokonaisuuksia, joilla on vähintään ylikunnallista merkitystä ja alueita, joihin kohdistuu maakunnallisia ja seudullisia tarpeita
- metsien moninaiskäyttöä edistetään

4.4 Yhteysverkot ja energiahuolto

Maakuntakaavan tavoitteena on teknisissä järjestelyissä pyrkimys ympäristön ja talouden kannalta kestäviin ratkaisuihin.

Liikennejärjestelyissä tavoitteena on pääyhteyksien liikennöitävyyden ja turvallisuuden parantaminen sekä maaseutualueiden asutuksen ja yritystoiminnan tarvitsemien yhteyksien ja liikenteen palvelutason turvaaminen.

Energiahuollon, jätehuollon ja vesihuollon tarkoituksenmukaisilla järjestelyillä tuetaan alue- ja yhdyskuntarakenteen toimivuutta. Energian tehokas käyttö, energiahuollon päästöjen vähentäminen ja uusiutuvien energiavarojen hyödyntäminen ovat maankäytöntavoitteissa.

5 Maakunnan keskeisiä sosiaalisia haasteita

Turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö, päivittäistavaroiden ja terveyspalveluiden saatavuus, sosiaaliset verkostot, työpaikka ja taloudellinen hyvinvointi vaikuttavat sekä ihmisten henkiseen että fyysiseen hyvinvointiin. Näiden hyvinvoinnin osatekijöiden saatavuus tulisi olla maaseudun asukkaille myös mahdollista.

Kymenlaakson sosiaalista hyvinvointia tarkasteltaessa on huomioitava maakunnan nykytilanne sosiaalisilla indikaattoreilla mitattuna. Useilla indikaattoreilla mitattuna kymenlaakson väestön hyvinvointi on keskimääristä heikompa kuin muualla Suomessa. Seuraavassa Kymenlaakson sosiaalisten indikaattoreiden tuloksia (Toikka 2007).

Nettomuuttoliike: Kymenlaakso on 1990 –luvun alkupuolelta lähtien ollut muuttotappioaluetta. Siirtolaisuus on lisännyt Kymenlaakson väestöä, mutta 2006 kokonaisuuttoliike kääntyi negatiiviseksi.

Syntyneiden määrä: Syntyneiden määrä on vuosittain ollut pienempi kuin kuol- leiden.

Huoltosuhte: Indikaattori mittaa kuinka monta ei-työllistä henkilöä on työllisiä eli työssä olevia henkilöitä kohden. Kymenlaakson suhdeluku on maan kes- kiarvoa huonompi. ts. huoltosuhte on alueella rasittavampi. Vuonna 2006 sa- taa työllistä kohden oli lapsia 36,1 ja eläkeläisiä 45,8.

Ulkomaan kansalaisten määrä: Ulkomaalaisten määrä ja osuus on kasvanut koko ajan. Kymenlaaksossa ulkomaalaisten määrä keskittyy kaupunkialueille ja Virolahdelle, Miehikkälää ja Haminaan.

Työttömyysaste: Työttömyysaste Kymenlaaksossa on ollut hieman maan kes- kiarvoa korkeampaa, mutta ero keskiarvoon on kaventunut 2000 –luvulla.

Elinkeinorakenne: Palvelualojen osuus työllisistä on kasvanut. Palvelut työllis- tävät jo selvästi yli puolet työssä olevista työntekijöistä.

Yrittäjien osuus työllisistä: Maatalouden ulkopuolisten yrittäjien osuus kaikista työllisistä on Kymenlaaksossa lähellä maan keskiarvoa. Muiden yrittäjien osuus on ollut myös keskimääräistä. Muuhun maahan verrattuna Kymenlaak- so ei ole kuitenkaan yhtä palveluvaltainen kuin maan keskiarvo.

Toimeentulotukea saaneet henkilöt: Toimeentulotukea saaneiden osuus on laskenut alle maan keskiarvon, vaikka työttömyys on Kymenlaaksossa edel- leen yli maan keskiarvon.

Itsemurhat: Itsemurhien määrä kertoo ihmisten elämän kärjistymisestä, johon voi vaikuttaa myös ihmisen elinympäristö. Kymenlaakso tilanne on maan kes- kiarvoa huonompi.

Alle 65 – vuotiaana kuolleet: Alle 65 –vuotiaiden kuolleisuudella on liittymä mm. terveyteen, toimeentuloon ja yleiseen viihtyvyyteen. Kymenlaaksossa kuolleisuus oli lähes 30 % suurempi kuin maan keskiarvo.

Vastasyntyneiden elinajanodote: Vastasyntyneen elinajan odote Kymenlaak- sossa on lyhyempi kuin Suomessa keskimäärin.

Sairastuvuusindeksi: Indeksillä arvioidaan kolmeen rekisterimuuttajaan: kuollei- suuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työkäisistä ja erityiskor- vattaviin lääkkeisiin. Kymenlaakson sairaanhoitopiiriin tilanne on merkittävästi maan keskiarvoa huonompi.

Väkivaltarikokset: Indeksillä arvioidaan asukkaiden turvallisuutta. Kymenlaak- sossa rikokset ovat lisääntyneet kuten koko maassa, mutta ovat maan kesiar- von alapuolella.

Tarkasteltavalla kaava-alueella asuu noin 23 000 henkilöä. Ennusteen mu- kaan väestön oletetaan kasvavan 25 000 (Kymenlaakson Liitto 2008 d). Kaa-

va-alueen maaseutukylistä suurimman osan väestömäärä on laskenut viime vuosikymmeninä. Kaava-alueella väestömäärältään kasvavia kyliä on vähän. Kasvualueet ovat pääosin taajama-alueilla. Elimäellä ja Valkealassa Kouvolan ja Kuusankosken lähipiirissä on pieniä maaseutukyliä, joiden väestömäärä on kasvanut. Harvaan asutun maaseudun ja syrjäisten maaseutukylien ongelmana on väestörakenteen vinoutuminen. Nuoret muuttavat pois ja asukkaiden keski-ikä kasvaa. Hoivapalveluiden tarve lisääntyy väestön ikääntyessä. Lapsia kylillä on vähän, mikä osittain on johtanut koulujen lakkauttamiseen. Maaseutukylien autioitumisen hillitseminen, uusien asukkaiden ja yrittäjien saaminen kylille on suurimpia tulevaisuuden haasteita maaseutualueiden elinvoimaisena säilymiselle. Asuinmaaseutua Kymenlaaksossa on runsaasti taajamien läheisyydessä, mutta syrjäisempien kyläalueiden asuttuna säilymistä uhkaavat julkisten kulkuneuvojen palveluiden heikkous, teiden huono kunto ja tänä päivänä myös kohonneet polttoainekustannukset. Maaseutuasumisen taloudellinen kilpailukyky on heikentynyt taajama-asumiseen verrattuna. Koulujen, kauppojen ja muiden palveluiden häviäminen kyliltä heikentää huomattavasti autottomien asuinmahdollisuuksia maaseudulla. Kouluja kaava-alueella on 22 kpl, joten osalla kouluikäisistä koulumatkat vievät merkittävän osan koulupäivistä. Kunnallisia terveyspalveluita ei ole tämän kaava-alueen alueella, vaan terveyskeskukset sijaitsevat taajamissa ja kaupunkialueilla. Neuvola löytyy vielä muutamasta kaava-alueen taajamasta ja kylästä. Maaseutualueiden autioitumisella on myös suora negatiivinen vaikutus alueiden maiseman ja luonnonhoidon tilaan, joiden heikentyminen vähentää myös alueiden houkuttelevuutta asuin- ja yritysympäristönä.

Kaupunkiseutujen ulkopuolinen maaseutu tarjosi vuonna 2003 noin 6400 työpaikkaa. Maaseudulla asui vuonna 2003 työssä käyviä vajaat 9000. Alkutuo-
tinto työllistää 25 % maaseudun väestöstä. Maatalouden jälkeen suurimmat työllistäjät ovat teollisuus ja rakentaminen 23 %, sosiaali- ja terveyspalvelut 16 %, kauppa, majoitus, ravitsemus 11 % ja liikenne 9 %. Suurin osa työpaikoista sijaitsee nykyisissä kuntakeskuksissa. Maaseutukylien työpaikat ovat maatalojen lisäksi matkailuyrityksissä, teollisuudessa ja palveluyrityksissä. (Kymenlaakson Liitto 2008 d).

Maaseudun suurin työllistäjä maatalous muuttuu koko ajan. Maatalouselinkeinossa tapahtunut tuotannon tehostuminen on vähentänyt toimivien maatalojen lukumäärää. Kasvintuotantotiloilla tarvittavien työntekijöiden määrä on vähentynyt, vaikka samalla tilakoko on kasvanut. Isoilla kotieläintiloilla ja erikoiskasvitiloilla puolestaan on ongelmana saada työvoimaa. Pienien tilojen elinkelpoisuuden turvaa monialaisuus. Jatkojalostus, matkailuun liittyvät palvelut, polttopuukauppa ja urakointi muodostavat usein merkittävän osan tilojen liikevaihdosta. Nämä maatalouden liitännäiselinkeinot, uudet matkailuyritykset ja hoivapalveluyritykset tuovat uusia työpaikkoja maaseutukyliin, mutta niiden määrä ei pysty sanalla tavoin ylläpitämään maaseutua asuttuna kuin perinteinen maataloustuotanto vuosikymmeniä sitten.

Maataloustuotannon elinkelpoisuuden turvaaminen on haaste myös turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta. Paikallisen ruuantuotannon tärkeys yhteiskunnan huoltovarmuudelle korostuu erityisesti mahdollisissa kriisitilanteissa.

6 Maakunnan taloudelliset haasteet

Tällä vuosikymmenellä maakunnan talouskasvu arvonlisäyksellä mitattuna oli erittäin hidasta. Kymenlaaksossa metsäteollisuuden notkahdus vaikuttaa kehitykseen. Kymenlaaksossa työpaikkojen osuus metsäteollisuudessa on lähes kuusinkertainen verrattuna koko maan keskiarvoon. BTV – indikaattorin (Bruttokansantuotteen, Työllisyyden- ja Väestön kehityksen vuosittaisia muutoksia verrattuna koko maan muutokseen) avulla laskettaessa maakunta sijoittuu selvästi maa keskitason alapuolelle (Toikka 2007).

Maakunnan kotitalouksien talouskasvun tilanteesta kertoo ensitulojen kehitys. Se tarkoittaa kotitalouksien saamien työ-, pääoma- ja yrittäjätulon ym. tuotannon tekijätulojen summaa asukasta kohden. Suomenlahden ja Perämeren rannikkomaakunnissa kasvu on ollut voimakkainta, paitsi Kymenlaaksossa. Ensituloa on tarkasteltu ajanjaksolla 1995 – 2006. Koko maata tarkasteltaessa Kymenlaaksossa ensitulo on toiseksi alhaisin (Tilastokeskus 2008).

Kouvolan seutu kuuluu 10 vähiten ensituloja kasvattaneiden seutukuntien joukkoon. Kouvolan alue on luokiteltu teollisiin kaupunkiseutuihin ja alueen teollisuuden perustana on puu (Tilastokeskus 2008). Puujalostusteollisuudessa on kadonnut työpaikkoja viime vuosina. Kymenlaaksosta työpaikkoja on erityisesti hävinnyt paperitehtaitten sulkemisen seurauksena. Kesäkuussa 2008 Kymenlaaksossa oli yhteensä 8 295 työttömää. Kouvolan seudulla työttömyys on vähentynyt, mutta Kotka-Haminan seudulla se on lisääntynyt (Kaakkois-Suomen TE -keskus 2008).

Harvaan osutulla maaseudulla veronalaisten tulojen kokonaismäärän kasvu on jäänyt selvästi koko maan keskiarvoa heikommaksi (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2008). Kymenlaaksossa yrittäjien osuus on vähäinen muihin maakuntiin verrattuna (Toikka 20047). Maatalousyrittäjien myötä maaseudulla on ehkä ollut yritystoimintaan positiivisempi asenne. Halu asua maalla ja työpaikkojen puute kannustavat yrittäjyyteen. Käsiteltävän kaavan taloudelliseksi haasteeksi nousee yritystoiminnan kilpailukyvyn edellytysten turvaaminen maaseudulla, kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen edistäminen ja maakunnan kansainvälisen aseman vahvistaminen ja hyödyntäminen.

7 Kaavan vaikutusten alueellinen kohdentuminen

Kaava-alueen suurimmat haasteet kohdistuvat maakunnan harvaan asutuille alueille. Näillä alueilla haitat yksityistalouksille ovat suurimmat, kun vähäisetkin työpaikat ja palvelut häviävät kokonaan pois tai niiden saavutettavuus heikkenee oleellisesti. Yksityistalouksille taloudellisia haittoja tulee myös kiinteistöjen arvon heikkenemisen myötä.

Perusmaatalouden edellytykset ovat usein heikommät harvaan asutuilla alueilla kuin muualla maakunnassa. Näillä alueilla peltoalueet ovat hajanaisesti ja

lohkot ovat pieniä, jolloin nykyaikaisen peltotuotannon toteuttaminen taloudellisesti kannattavasti on erittäin haasteellista. Toisaalta taajamien läheisyydessä muun maankäytön aiheuttamat rajoitteet voivat olla esteenä maataloustuotannon laajentumiselle. Maantieteellinen sijainti ja luonnonolot voivat rajoittaa maatalousyritystoiminnan laajentamista ja kehittämistä.

Moottori- tai moottoriliikennetie ja raideliikenteen mahdollisilla toteuttamisilla on merkittäviä vaikutuksia alueiden asukkaisiin ja maanomistajiin. Maa- ja metsätalouden harjoittajiin haitat voivat kohdentua erityisen voimakkaasti. Lisäksi alueen perinteisen kulttuurimaiseman pirstoutuminen voi vaikuttaa voimakkaasti ihmisten henkiseen hyvinvointiin.

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa Kymenlaakson kunnista Jaala ja Miehikkälä ovat luokiteltu harvaanasutuksi maaseuduksi asumistiheyden perusteella. Ydinmaaseutukunniksi on luokiteltu litti, Elimäki, Anjalankoski ja Virolahti. Kaupunkien läheisen maaseudun kunniksi on luokiteltu Valkeala, Hamina ja Pyhtää. Ydinmaaseuduksi luokitellut Kymenlaakson kunnat poikkeavat rakenteellisesti toisistaan hyvin paljon. Anjalankoskella on useita keskusta- ja taajama-alueita ja teollisuuden vaikutus on edelleen voimakas. Elimäki on selkeimmin maaseutuvaltainen alue.

Merkittävä osa taajamien läheisistä maaseutualueista on huomioitu maakuntakaavan osassa taajamat ja niiden ympäristö.

8 Tarkastelu seutukaavaan nähden, maaseutualueiden rakenne

8.1 Maaseutuasuminen, Kylät ja taajamat

Seutukaavassa taajamatoimintojen alue eli asumisen painopiste kohdentuu kaupunkien ja taajamien lisäksi maaseudun keskustaajama-alueisiin. Asuinrakentamisen ohjausta pienempiin erillisiin kyläalueisiin ei ole osoitettu. Maakuntakaavan luonnos huomioi asuinrakentamisen painopisteinä myös pienemmät kyläalueet, jolloin maaseutukyläin elinvoimaisuus ja kyläin kehittämisen mahdollisuus tulee huomioitua huomattavasti useammalla kyläalueella kuin seutukaavassa. Kaavaluonnoksessa on osoitettu kolmelle alueelle myös taajamatyypistä asutusta.

8.2 Raaka-ainetuotanto, maa- ja metsätalousalueet

Seutukaavassa MT – merkinnällä on osoitettu kyläalueilla ja niiden tuntumassa olevia hyviä peltoalueita, joita tulisi sekä tuotannollisesti että maisemallisista syistä suojata muulta maankäytöltä. M -merkinnällä on osoitettu pääasiassa maa- ja metsätaloukseen tarkoitettuja alueita. Aluevarauksella on huomioitu lähes kaikki maaseutualueet, joille ei ole merkitty muuta maankäytön vara-

usta. Maakuntakaavan luonnoksessa maisemallisesti arvokkaat alueet, jotka ovat pääosin maataloustuotannon ylläpitämiä avoimia peltoalueita, ovat luokiteltu kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeiksi alueiksi. Näillä alueilla kulttuurimaiseman säilyminen ja alueen turvaaminen maatalouskäytössä periaatteessa säilyy. Maakuntakaavassa merkittävä osa peltoalueista on merkitty ns. valkoisena alueena. Näille alueille ei ole kohdennettu kaavamerkintöjä, sillä näihin alueisiin ei kohdennu kaavoittajan näkökulmasta seudullisten tavoitteiden mukaista ohjauksen tarvetta.

8.3 Matkailu ja maaseudun muu yritystoiminta

Matkailupalveluiden alueita seutukaavassa on osoitettu eri alueille kuin maakuntakaavassa. Maakuntakaavaluonnoksessa on esitetty matkailualuemerkintä vain seuraaville alueille: Jaalan Verlan historiallinen teollisuusympäristö, Pyhtään Versonkankaan alue ja Virolahdella Hurpun loma- ja matkailualue. Matkakohteita kaavaluonnokseen on esitetty 23 kpl. Matkailukohteita seutukaavassa ei ole esitetty. Maakuntakaavaluonnoksen matkailua koskevat merkinnät ovat huomattavasti monipuolisemmat ja kattavammat, kuin seutukaavan. Kaavaluonnoksen informatiivinen vaikutus tukee matkailuverkoston kehittämistä. Matkailukohde merkintöjen sijainnit vaativat kuitenkin tarkistuksen.

Kaava-alueella seutukaavan ja maakuntakaavan merkinnät muun yritystoiminta-alueiden osalta on lähes vastaavat. Maaseutualueilla palveluiden alueeksi on merkitty Harjun oppimiskeskuksen alue. Teollisuusalueeksi tai teollisuuskohteeksi on molemmissa kaavoissa muutama merkintä, mutta muulle yritystoiminnalle ei ole esitetty merkintöjä.

8.4 Loma-asutusalueet ja vapaa-aika

Rantarakentamiseen varattuja alueita seutukaavassa on merkittävällä osalla Suomenlahden rannikosta ja järvien rannoilla. Maakuntakaavassa ei ole esitetty rantarakentamiseen alueita, sillä asema- ja osayleiskaavoitus on hyvin kattava. Tarvetta maakuntakaavan mittakaavassa esitettävien uusien rantarakentamisen alueiden esittämiselle ei ole (Kymenlaakso Liito 2007 b).

8.5 Maaseutualueiden muu maankäyttö

Maaseutualueisiin kohdistuu muita maankäytöntarpeita kuten maa-ainesten otto, merkittävät liikenteen ja teknisen huollon aluevaraukset, seudulliset virkistysalueet ja –reitit sekä luonnonsuojelu- ja maisema-alueet. Erityistoiminta-alueet kuten maa-ainesten otto ja turvetuotanto on huomioitu melko samassa laajuudessa. Turvetuotannon laajentamisen osalta maakuntakaava ei tuo merkittäviä muutoksia.

8.6 Maakunnallinen virkistysaluejärjestelmä

Virkistystoimintojen osalta seutukaavan tehtäviä ovat luonnon käyttöön liittyvien alueiden ja reittien osoittaminen ja varaaminen seudullisiin tarpeisiin sekä niitä laajempiin maakunnallisiin ja valtakunnallisiin tarpeisiin. Erityistä maakäytön ohjausta on tarvittu ranta-alueilla, sillä vapaa-ajan rakentaminen on laajalti sulkenut rannat muulta vapaa-ajan virkistyskäytöltä. Seutukaavan virkistyskäytön liittyvät varaukset on tarkistettu maakuntakaava varten tehdyssä virkistys- ja ulkoilualue selvityksessä. Selvityksen perusteella aluerajauksia ja -merkintöjä on muutettu ja uusia aluevarauksia on otettu mukaan.

Maakuntakaavassa vapaa-ajan asumiselle ei osoiteta erillisiä alueita, vaan ranta-alueita osoitetaan virkistys- ja matkailukäyttöön. Tällöin huomioidaan vapaiden rantojen käyttö huomattavasti laajemman väestöryhmän vapaa-ajan käyttöön.

8.7 Yhteydet ja tekninen huolto

Seutukaavassa yhdystie verkosto on suppeampi kuin maakuntakaavaluonnoksessa. Maakuntakaava luonnoksen yhdystieverkosto pohjautuu Kaakkois-Suomen tiepiirin alempiasteisen tieverkon kehittämissuunnitelmaan 2005. Yhdystieverkko turvaa maaseutukyliä liikenneverkon toimivuutta asukkaiden, palveluiden saavutettavuuden ja matkailun kannalta.

Moottori- tai moottoriliikennetinjausten vaihtoehdot ovat oleellisesti muuttuneet seutukaavaan verrattuna.

8.8 Luonnon- ja kulttuuriperintö

Seutukaavassa luonnonsuojelun aluevaraukset perustuvat valtakunnallisiin suojeluohjelmiin. Lisäksi on sisällytetty eräitä maakunnallisesti merkittäviä luonnonsuojelualueita ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita.

Maakuntakaavassa on mukana lainsäädännön mukaisten suojelualueiden lisäksi myös maakunnallisesti tai seudullisesti arvokkaita kohteita, joihin eivät erityislainsäädännölliset suojeluohjelmat koske.

Luonnonsuojelu aiheuttaa rajoituksia maankäytölle, mutta maakuntakaavaluonnoksen merkinnät eivät tuo uusia rajoitteita maaomistajille, sillä lainsäädännölliset rajoitteet ovat jo olleet olemassa ilman maakuntakaavamerkintöjä. Poikkeuksen muodostavat suojelualuevarauksella olevat alueet, sillä nämä ovat maakunnallisesti arvokkaita alueita ja näiden alueiden käyttörajoitteet määräytyvät maakuntakaavassa.

Kulttuuriympäristöjen ja rakennussuojelukohteiden osalta seutukaavan aluevaraus- ja kohdemerkintöjä on täydennetty maakuntakaavaluonnokseen uusien inventointitietojen mukaisesti.

Kaavaluonnoksella on merkittävä ohjaava vaikutus ja selkeästi auttaa tiedostamaan olemassa olevien luonnonperintö- ja kulttuurikohteiden olemassaolon.

9 Kaavan tavoitteet aihealueittain ja miten ne on huomioitu luonnoksessa

Tavoitteina ovat maakunnan tasapainoinen kehitys ja elinkeinoelämän toimintaedellytykset.

Maakuntakaavassa turvataan alueidenkäytölliset edellytykset asunto-, palvelu ja työpaikkarakentamiselle, sen tarkoituksenmukaiselle sijoittumiselle ja hyvälle elinympäristölle. Maakuntakaavassa varaudutaan asumisen ja elinkeinoaluiden vaihtoehtoihin ja joustaviin toteuttamismalleihin.

9.1 Asuminen, kylät ja taajamat

Maaseutukylä ja taajamat ovat käytännössä asumisen ja elinkeinotoiminnan keskittymiä. Rauhallinen ja kaunis ympäristö sekä asumisen väljyys houkuttelevat maaseudulle asumaan. Kymenlaakson maaseudun asuminen sijoittuu pääosin kaupunkien läheiseen maaseutuun ja ydinmaaseutuun. Kasvavat kylät sijaitsevat kaupunkien läheisellä maaseudulla. Maakunnan pieni koko ja tiheä taajamaverkosto mahdollistavat kohtuulliset matkat harvaan asutun maaseudun ja palveluiden välille.

Kaupunki- ja taajama-alueiden maankäyttö on pääosin esitetty maakuntakaavan ensimmäisessä vaiheessa ”Taajamat ja niiden ympäristöt”. Maaseutu ja luonto kaavan alueella taajamatoimintojen alueiksi on osoitettu vain Virolahden Klamila, Valkealan Vuohijärvi Valkealasta ja Iitistä Vuolenkoski. Asuinrakentamisen ohjaus painottuu kyliin ja haja-asutusalueille.

Kylä – kohdemerkinnällä yleensä käytetään osoittamaan aluerakenteen kannalta tärkeitä kyliä, joihin suuntautuu tai joihin halutaan ohjata rakentamista. Kaavaluonnoksessa kylä – kohdemerkinnällä huomioiduista kylistä (57 kpl) suurin osa sijaitsee hajanaisesti ympäri maakunta. Verlan kyläalue on merkitty loma- ja matkailualueeksi. Suurin osa kaavaluonnoksessa kylämerkinnöillä huomioiduista kylistä on Suomen Ympäristökeskuksen aluejakoluokituksen mukaisia YKR – kyliä. Mukaan on otettu myös muutamia YKAR – taajamiksi luokiteltuja taajamia kuten Haminan Metsäkylä sekä Valkealan Tuohikotti ja Utti. Merkintä puuttuu kuitenkin joiltakin kyläalueilta, joissa toimii aktiivinen kyläyhteisö ja/tai alueella on vielä palveluita tarjolla. Tämä tyyppisiä kyliä ovat esimerkiksi Elimäen Teuroinen ja Löytty – Porrassuo sekä Valkealan Aitomä-

ki. Nämä kylät ovat asutusrakenteeltaan hajanaisia, eivätkä ne sijaitse yhdystien varrella, mutta sijaitsevat lähellä taajamia. Elimäellä Valtatie 6:n läheisyydessä on useita kasvavia kyliä. Valkealassa on myös kasvavia kyläyhteisöjä.

Kylän elinvoimaisuutta asuinpaikkana ei pelkästään mittaa asukasmäärä ja yhtenäinen asutuskeskittymä, vaan myös mitä kylällä tapahtuu. Kylällä toimivien erityyppisten yritysten määrä, yhdistysten suunnitelmallinen toiminta-aktiivisuus ja väestön ikärakenne kertovat enemmän kylän mahdollisesta potentiaalista säilyä elinvoimaisen yhteisönä kuin asutuksen nykyinen sijoittuminen ja väestömäärä.

Maakuntakaavan vaikutusten ja tavoitteiden toteutumisen kannalta oleellista on tarkentaa mitä kylä – merkintä tai sen puuttuminen tulevaisuudessa vaikuttaa alueen kuntatason kaavoitukseen ja kylien kehittämismahdollisuuksiin. Eri-tyisesti merkinnällä voi olla vaikutusta, jos kuntien asuinrakentamisen ja palveluiden ohjaus ja kylien kehittämismäärärahoja tulevaisuudessa suunnataan vain maakuntakaavaan merkityille kyläalueille. Kylä – kohdemerkinnän puuttuminen voi pitkällä tähtäimellä heikentää joidenkin kyläyhteisöjen elinvoimaisuutta ja merkinnällä voi olla merkittävät vaikutukset maaseudun elinkeinojen ja asutuksen sijoittumiseen. Merkinnän sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset voivat olla tältä kannalta tarkasteluna arvaamattomat. Toisaalta kuntatalouden näkökulmasta laaja kyläverkoston ylläpito ja palvelutason ylläpito lisäävät kustannuksia. Pitkällä tähtäimellä olemassa olevan kyläverkoston elinkelpoisuuden säilyttäminen ja tukeminen luo pohjan maakunnan monipuoliselle elinkeinoelämälle. Maaseudulla on runsaasti hyödyntämättömiä kiinteistöjä, luonnon vetovoimaisuuden luomia mahdollisuuksia mm. matkailuelinkeinon kehittämiseen sekä tarvetta ja tarjontaa uusille työpaikoille. Maaseutu ympäristön säilyminen hoidettuna edellyttää asutuksen ja yritystoiminnan olemassa oloa.

Suunnittelumääräyksillä ohjataan ensisijaisesti kuntien kaavoitusta ja muiden viranomaisten alueiden käyttöä koskevaa suunnittelua. Maankäyttö- ja rakennuslaki ei velvoita kuntia kyläalueiden suunnitteluun. Maankäytön suunnittelu on maaseutukylissä harvinaista. Kuntatason oikeusvaikutteisen kaavoituksen sijaan vaihtoehdoksi näiden kyläalueiden asutuksen ohjaukseen todennäköisesti riittäisi ns. kyläkaava. Kannustamalla kyliä asukaslähtöiseen asiantuntijan ohjaamaan suunnitteluun varmistettaisiin asuinrakentamisen sijoittuminen hyvin perinteistä maaseudun rakennuskulttuuria noudattaville paikoille sekä samalla edistettäisiin ja kannustettaisiin tontti- ja kiinteistökauppaan (Lodenius yms. 2006). Kyläkaavan avulla voitaisiin tiivistää hallitusti kylän rakennetta, jolloin mm. vesi- ja viemärointiin liittyvää kunnallistekniikkaa voitaisiin hyödyntää kustannustehokkaasti. Kyläkaavan avulla kylän kilpailukykyä olisi mahdollisuus kohentaa oleellisesti.

Taulukko 1. Maaseutukyläiden kehittämisen vaikutukset eri kohderyhmille.

Kylät ja taajamat	Vaikutuksen tyyppi ja suuruusarvio (--/-/0/+/>++)	
KOHDERYHMÄ	Sosiaalinen	Taloudellinen
Yksityiset asukkaat	++	++
Alueen yritykset	0	++
Alueen maa- ja metsätilat	0	++
Kunta ja/tai valtio	0	+/-

9.2 Työ ja elinkeinotoiminta

Kaava-alueella on vain kolme taajama-aluemerkinnällä merkittyä aluetta. Näissä on olemassa olevaa palvelutarjontaa ja monipuolisesti eri alojen yrittäjiä. Tavoitteissa on mainittu; erityyppisiin tarpeisiin soveltuvia elinkeinotoimintojen alueita osoitetaan taajamien yhteyteen sekä hyvien liikenneyhteyksien varsin, olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta tukien. Olemassa olevia yrityksiä kuten matkailukohteita on esitetty kaavassa, mutta muun tyyppiseen yritystoiminnanalueisiin kaava ei ota kantaa.

Elintarvikkeiden ja puuraaka-aineen tuotannon perusedellytykset säilyvät, vaikka niitä pääsääntöisesti ei ole aluevarauksilla tai kohdemerkinnöillä huomioitu.

9.2.1 Raaka-ainetuotanto

Kymenlaaksolainen maataloustuotanto sijoittuu pääosin ydinmaaseudulle, mutta myös taajamien ja jopa kaupunkien läheisyydessä on kasvintuotannon lisäksi jopa suuria kotieläintiloja. Turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta alueellisen maatalouden tuotantokapasiteetin ylläpitäminen turvaa yhteiskunnan huoltovarmuutta erityisesti poikkeavissa olosuhteissa. Maataloustuotannon elinkelpoisuuteen vaikuttaa yhtenäisten peltoalueiden turvaaminen viljelykäyttöön. Peltokasvintuotannossa tuotantoon vaadittava peltoalan tarve on noussut kokoajan, jotta tuotanto on taloudellisesti kannattavaa. Kotieläintuotannon jatkuvuuden turvaaminen tulisi myös huomioida, sillä jatkuvasti pieniä kotieläintiloja lopettaa ja suuri osa tuotantoa jatkavista tiloista laajentaa tuotantokapasiteettiaan. Erityisesti ydinmaaseudulla näiden jatkavien tilojen laajentamismahdollisuudet ja koko elinkeinon jatkamismahdollisuudet olisi turvattava maankäytönsuunnittelussa. Suuret kotieläintuotantoyksiköt voivat alueellisesti olla teollisuuslaitoksiin verrattavissa, joten niiden sijainnit voisi huomioida jo maakuntakaavassa kuten teollisuus/varastoalueet. Karjasuojien lisäksi isojen kotieläintilojen vaatimat konevarastot, rehuvarastot ja lantalat vaativat merkittävästi tilaa. Tällöin asutuksen ja maatalouden aiheuttamia ristiriitatilanteita voitaisiin mahdollisesti ehkäistä, kun alueet olisivat selkeästi huomioitu tuotantoalueiksi. Kaikkia kotieläintuotannon aiheuttamia haittoja mm. asutukselle ei voida täysin poistaa, joten isojen tilojen merkitseminen maankuntakaavaan, oh-

jaisi asutusta muille alueille. Isojen tuotantoyksiköiden sijainnin osoittaminen maakuntakaavaan voisi olla kaikkien intressiryhmien etu.

Kalankasvatus- ja kalastusyrittäjien elinkeinotoimintaan kaava ei ota kantaa. Kaavan vaikutuksia kalastusammattiin ei ole tässä vaiheessa huomioitu.

9.2.2 Jalostus, teollisuus, palveluyrittäminen, kauppa (Metalli- ja konepajat, puunjalostus, urakointi, kauppa, hoiva- ja kauneusala, kuljetusala ja kahvila-ravintolapalvelut)

Maaseudulla toimii hyvin monen tyyppistä pienyritystoimintaa, joka työllistää lähinnä maatalojen ja talouksien omaa väkeä. Pienyritysten asiakkaista merkittävä osa asuu tai toimii taajamassa. Maatalouden koneurakointi, koneiden huolto ja korjaus sekä teiden ja kiinteistöjen hoitoon tarvitaan uusia yrittäjiä. Palvelualojen monipuolisuuteen ja tarpeisiin vaikuttavat ensisijaisesti väestön määrä ja ikärakenne. Taajama- ja kyläasutuksen jokapäiväisen elämän perustarpeiden turvaaminen on pääosin kuntien vastuulla, mutta tehtävien toteutukseen tarvitaan palveluiden tuottajia entistä enemmän. Näiden ammattiryhmien toimintaedellytyksiin on hyvin vaikea vaikuttaa maakuntakaavan avulla. Oleellista yritystoiminnan kehittämisen ja jatkuvuuden kannalta on liikenneverkkoston toimivuudella, maatalouden elinkelpoisuuden mahdollistamisella ja uusien asukkaiden houkuttelemisella.

Energia- ja ympäristöteknologiaan liittyvät yritykset ovat uusi mahdollinen yritysryhmä joka todennäköisesti tulee maaseudulla lisääntymään.

9.2.3 Matkailu

Kymenlaaksolaisen matkailuverkoston kehittämiseksi on erinomaiset mahdollisuudet, kun huomioidaan Venäjän ja pääkaupunkiseudun läheinen sijainti. Kymenlaakson erämaa-alueet ovat jo osoittautuneet vetovoimatekijäksi alueen luontomatkailulle. Kaava huomioi kattavasti erityyppiset matkailua tukevat aluevaraukset ja verkostot. Matkailualalle kaavavaraukset voivat tuoda merkittäviä taloudellisia etuja.

9.3 Virkistys, vapaa-aika

Asukkaiden henkistä ja fyysistä hyvinvointia tukevia virkistysaluevarauksia ovat retkeily- ja ulkoilualueiden alueiden lisäksi maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, joilla on ulkoilun ohjaustarvetta. Patikointi, melonta, pyöräily- ja moottorikelkkareitit tukevat edellä mainittujen alueiden käyttömahdollisuuksia. Erityisesti luontomatkailun tuotteistamiselle esitetty virkistysalueverkosto voi olla merkittävä taloudellinen etu.

Maa- ja metsätalouden harjoittamiseen merkinnöillä ei ole oleellisia vaikutuksia.

Taulukko 2. Virkistysalueverkoston vaikutukset eri kohderyhmille.

Matkailu- ja virkistysalueverkostot	Vaikutuksen tyyppi ja suuruusarvio(--/-/0/+/>	
	Sosiaalinen	Taloudellinen
KOHDERYHMÄ		
Yksityiset asukkaat	++	+
Alueen yritykset	0	++
Alueen maa- ja metsätilat	0	+/-
Kunta ja/tai valtio	0	+/-

9.4 Luonnonvarat

Luonnon varojen hyödyntämiseen varatut aluemerkinnot pohjautuvat sekä turvetuotanto- että kiviainesalueita koskeviin selvityksiin huomioiden suoluonnon monimuotoisuuden ja muut ympäristöarvot. Näiden alueiden pääasiallinen taloudellinen myönteinen vaikutus kohdistuu yrittäjiin ja alueiden maanomistajiin. Turvetuotantoalueiden valuma-alueen vesistöille voi aiheutua merkittäviä ympäristöhaittoja, joista voi aiheutua taloudellisia haittoja alueen muille yrityksille ja asutukselle. Turvetuotannon huomattavaan tehostamiseen painottuvat aluevaraukset olisivat ristiriidassa kaavan tavoitteiden kanssa. Luonnonvarojen taloudellisia vaikutuksia mitataan yleensä sen mukaan miten suuri kapasiteetti luonnonvaroista pystytään hyödyntämään ja mikä on saavutettu taloudellinen etu. Tarkasteltaessa on huomioitava myös säästämisnäkökulma taloudellisena vaikutuksena. Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti tulevat sukupolvet pitäisi myös huomioida. Heidän käyttöön on jätettävä myös luonnonvaroja, joten nykysukupolven luonnonvarojenhyödyntämisvapautta on säännösteltävä.

Taulukko 3. Luonnonvarojen hyödyntämisen vaikutukset.

Luonnonvarojen hyödyntäminen, turve ja maa-ainekset	Vaikutuksen tyyppi ja suuruusarvio(--/-/0/+/>	
	Sosiaalinen	Taloudellinen
KOHDERYHMÄ		
Yksityiset asukkaat	--	-
Alueen yritykset	0	++
Alueen maa- ja metsätilat	0	++
Kunta ja/tai valtio	0	+/-

9.5 Yhteydet ja tekninen huolto

9.5.1 Liikenne

Liikenteen osalta tavoitteena ovat ekologisesti kestävätk ratkaisut, olemassa olevan infran tehokas kehittäminen ja käyttö. Pääyhteyksien liikennöitävyyttä ja turvallisuutta parannetaan kuljetusten ja elinkeinoelämän kilpailukyvyvyn kannalta keskeisillä väylillä.

Maaseutualueiden asutuksen, matkailun, yritystoiminnan yhteyksien ja palveluiden säilyttämisen näkökulmasta liikenneverkoston ylläpito ja kunto ovat merkittävässä asemassa. Erityisesti luonnoksessa esitetyllä yhdystieverkoston kattavuudella on merkitys kaikille alueen asukkaiden hyvinvoinnille ja yrityksi-en kilpailukyvyvylle.

Esitetyt moottori- ja moottoriliikennetielinjaukset lisäävät turvallisuutta ja palvelevat elinkeinoelämää, mutta teiden rakentamisella voi olla merkittäviä taloudellisia haittavaikutuksia yksittäisille maanomistajille.

9.5.2 Tekninen huolto

Teknisissä ratkaisuissa tavoitteina ovat ympäristön ja talouden kannalta kestävätk ratkaisut. Käytännössä pyritään tarkoituksenmukaiseen energiahuollon, jätehuollon ja vesihuollon järjestämiseen.

Energiahuollon turvaamiseen liittyviä merkintöjä kaavaluonnoksesta ei löydy muita kuin tuulivoiman tuotantoon soveltuvia alueita. Jätteiden käsittelyyn, joka samalla voi mahdollistaa energian tuotannon, ei ole esitetty uusia aluevarauksia. Teollisuudelle on varattu kaksi kaatopaikkaa ja yhdyskuntajätteiden käsittely keskitetään taajama-alueelle Anjalankoskella.

Energian hinnannousun myötä uusiutuvaa energiaa ja jätteitä hyödyntävät yksiköt voisivat turvata alueellista energiantuotantoa. Erityisesti paikallinen bioenergian tuotanto sopisi alueille, joissa kotieläintuotannon ja asutuksen eloperäisiä jätteitä syntyy riittävän suuria määriä. Maatilojen energiaomavaraisuuden kasvattaminen voi olla tulevaisuudessa edellytys taloudellisesti kannattavan maataloustuotannon harjoittamiselle.

Maakunnassa on ollut tarvetta jätevesilietteenkäsittelyyn hyväksyttävälle alueelle, mutta tarkemmassa maankäytönsuunnittelussa alueita ei ole pystytty osoittamaan. Onko jätteiden ja jätevesien käsittely mahdollisimman suurissa yksiköissä tarkoituksenmukaista, jos paikallisesti voidaan jalostaa jätteiden ja jätevesien sisältämiä ravinteet lannoitteiksi ja samalla pystytään tuottamaan energiaa.

Taulukko 4. Yhteysverkostojen ja teknisen huollon vaikutukset.

Liikenne, teknisen ja energiahuollon järjestelyt	Vaikutuksen tyyppi ja suuruusarvio (--/-/0/+/>++)	
KOHDERYHMÄ	Sosiaalinen	Taloudellinen
Yksityiset asukkaat	++	++
Alueen yritykset	0	++
Alueen maa- ja metsätilat	0	-/>++
Kunta ja/tai valtio	0	+/>-

10 Alueellinen tarkastelu

Kymenlaakso jakautuu maantieteellisesti ja aluekehityksen näkökulmasta Etelä- ja Pohjois-Kymenlaaksoon. Kahtiajako korostuu entisestään Pohjois-Kymenlaakson kuntien yhdistymisen myötä.

10.1 Pohjois-Kymenlaakso

Pohjois-Kymenlaakson maaseutuohjelman toimenpanosuunnitelman 2008-2013 tavoitteena ovat yrittäjyyden vahvistuminen ja monipuolistuminen, maaseutuasumisen kilpailukykyisyyden turvaaminen ja maaseudun keskeisten toimialojen kehittämismahdollisuuksien hyödyntäminen täysimääräisesti (Pohjois-Kymenlaakson maaseutuohjelma 2008).

Kuntakeskukset ja taajama-alueet on käsitelty maakuntakaavan osassa taajamat ja niiden ympäristöt. Kaavaluonnos käsittelee Pohjois-Kymenlaakson kunnista litin, Kuusankosken, Jaalan, Valkealan, Elimäen ja Anjalankosken kuntien maaseutualueita.

Kaavaluonnos mahdollistaa maakuntakaavan ja Pohjois-Kymenlaakson toimenpideohjelman tavoitteiden toteuttamisen. Luonnoksessa on huomioitu aktiiviset kyläyhteisöt. Elinkeinojen monipuoliselle kehittämiselle luodaan hyvät perusedellytykset. Olemassa oleva luonnonperintö erämaa-alueineen ja runsaat vesistöt luovat erinomaiset edellytykset luontomatkailuverkoston kehittämiselle maakunnan sisällä ja verkoston luomiselle maakunnan ulkopuolelle. Kaavalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti alueen matkailuelinkeinon kehittämisen edellytykset on huomioitu virkistysalueiden ja maa- ja metsätalousalueiden varauksissa. Hyviä yhtenäisiä peltoalueita ei ole huomioitu maatalouselinkeinon turvaamiseksi. Valkoiset alueet eivät rajoita nykyistä maankäyttöä, mutta se antaa periaatteessa kuntatason kaavoitukselle vapaammat mahdollisuudet yksityiskohtaisemmassa maankäytönsuunnittelussa.

Valkealassa kaavan maankäytönvarauksista merkittävä osa on puolustusvoimien käytössä. Suojelualueilla on myös merkittävä rooli lähinnä Repoveden kansallispuiston vuoksi. Maatalouden osuus on kuitenkin myös merkittävä

Valkealassa, sillä vuonna 2007 peltoalaa oli yli 11 000 ha ja maatilojen lukumäärä oli 324 (Tike, Matilda 2008). Maatalousalueet on huomioitu niillä alueilla, joissa maa- ja metsätalouden lisäksi on ulkoilun ohjauksen tarvetta tai ympäristöarvoja. Turvetuotantoalueiden varaukset ovat lisääntyneet seutukaavan verrattuna.

Repoveden kansallispuisto, alueen vesistöjen runsaus, Verlan alueen läheisyys, melonta-, patikointi- ja pyöräilyreitit mahdollistavat matkailuelinkeinon kehittämismahdollisuudet.

Pohjois-Valkealan kyläalueet mahdollistavat asumisen maaseutukylissä kohtuullisen lähellä palveluita. Vuohijärven taajama on asumisen keskittymän lähes erämaa alueen keskellä. Alueen teollisuuden edellytysten turvaamien ja matkailuelinkeino tarjoavat maatalouden lisäksi työpaikkoja ja ylläpitävät kylien elinvoimaisuutta.

Jaalassa myös maa- ja metsätalousaluevarauksissa on huomioitu alueet, joissa on ulkoilun ohjaustarvetta ja alueet, joissa on ympäristöarvoja. Lisäksi on useita virkistysaluevarauksia. Nämä aluevaraukset, alueen vesistöjen runsas määrä, erityisesti Verlan alue ja siihen liittyvät verkostot tukevat alueen matkailuelinkeinoja ja virkistystoimintaa. Kanavavaraus Heinola-Kuusankoski vaikuttaisi toteutuessaan Jaalan alueella. Veneliikenteen mahdollisuuksien parantuminen edistäisi matkailuelinkeinoja ja teollisuutta. Aasukkaille ja maatalouselinkeinoharjoittajille hankkeesta aiheutuisi mahdollisesti häiriötä ja kiinteistöjen pirstoutumista. Kyläaluevarauksia Jaalassa on vain kaksi.

Iitin alue on jakautunut Maakansan ja Vesikansan alueeseen, jotka täysin poikkeavat toisistaan. Pohjoisessa Vesikansan puolella on elinvoimainen Vuolenkosken taajama, jonka kehittämiseen paikallisväestö on aktiivisesti osallistunut. Kylä varauksella merkityjä alueita Vesikansan alueella on vähän. Asutus keskittyy taajama-alueiden kaavassa käsiteltyihin Kausalan, Radansuun ja Kirkonkylän alueisiin, joihin asutuksen ohjaus on suuntautunut. Maakansan alue on maatalousvaltaista aluetta, jonka maisemaa hallitsevat laajat peltoalueet. Alueella on muutama aktiivinen kyläalue, joiden säilymisen turvaa Kausalan ja Elimäen keskustan taajamien läheisyys.

Elimäki on Kymenlaakson maatalousvaltaisinta alue. Peltoalaa on yli 15 000 ha ja tilojen lukumäärä oli 409 vuonna 2007 (Tike, Matilda 2008). Alueen maataloustuotannon turvaaminen tulee turvata varaamalla yhtenäiset peltoalueet maatalouskäyttöön. Elimäelle on merkitty muutamia kyläalueita liikenneyhteyksiltä hyvin kohtiin. Kouvolan läheisyys mahdollistaisi myös useamman kyläalueen elinkelpoisuuden ja kehittämisen, kuin mitä kaavaluonnokseen on valittu.

Anjalankosken useat taajamat ylläpitävät laajaa aktiivista kyläverkostoa ympärillään. Teollisuus on tarjonnut työpaikkoja maatalouden lisäksi, joten kylien asutus on säilynyt melko hyvin maatalouden tilamäärän vähentymisestä huolimatta. Turvetuotanto hallitsee laajasti Anjalankosken aluetta. Turvetuotanto tukee elinkeinorakennetta, mutta heikentää mm. alueen vesistöjen virkistyskäyttömahdollisuuksia. Matkailun, retkeilyn ja luontoharrastuksen mahdolli-

suudet ovat Anjalankoskelle huomattavasti heikommat kuin pohjoisosissa Kymenlaaksoa. Arvokkaita maisema-alueita Anjalankoskella on runsaasti. Maiseman kehittymisen ja hoidon on mahdollistanut elinvoimainen maatalous esimerkiksi Sippolan ja Liikkalan alueilla. Arvokaan maisema-alueen varaus turvaa maaseutumaisen alueen säilymisen myös tulevaisuudessa.

Luonnoksen painopisteet Pohjois-Kymenlaaksossa

Pohjois-Kymenlaakson pohjoisosa Valkealassa, Jaalassa ja litissä painottuu matkailun ja asutuksen kehittämiseen. Luontomatkailuun ja virkistäytymisen liittyviä mahdollisuuksia Pohjois-Valkealan erämaa-alueet tarjoavat runsaasti. Valkealassa on jo kasvavia kyläalueita.

Maatalous Pohjois-Kymenlaaksossa keskittyy Elimäelle, Anjalankoskelle, littiin ja Valkealaan. Kasvintuotannon lisäksi näiden kuntien alueella sijaitsevat Pohjois-Kymenlaakson isoimmat nautakarjatilat ja kaikki sikatilat (Tike, Matilda 2008).

10.2 Etelä-Kymenlaakso

Etelä-Kymenlaakson alueen pinta-alasta merkittävä osa on käsitelty maakuntakaavan ensimmäisessä osassa taajamat ja niiden ympäristö. Etelä-Kymenlaaksosta ei ole valmistunut maaseutuohjelman toimenpanosuunnitelmaa vuosille 2008-2013.

Haminan alueella on useita elinvoimaisia kyliä keskittyneenä Taavetti-Hamina tien läheisyyteen. Maaseutualueesta huomattava osa on maakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Kaavaluonnoksessa alueen läpi on osoitettu raide liikenteen yhteystarve, jonka toteuttamisella on laajat vaikutukset kiinteistöihin ja alueen maisemaan.

Miehikkälä on Etelä-Kymenlaakson ainoa kunta, joka on luokiteltu harvaan asutuksi maaseutukunnaksi. Alueen maataloustuotannon harjoittamisen kannalta alueen ongelmana on nykyaikaisen tuotannon kannalta peltolohkojen pieni koko ja hajanainen sijainti. Venäjän rajan läheisyys on kuitenkin alueen kehittämisen näkökulmasta voimavara, joka ylläpitää työpaikkoja. Alueen kylät ovat melko hajanaisesti sijoittuneet, mutta kohtuullisen läheltä löytyy taajama-alueita palveluineen, jotka mahdollistavat kyläalueiden elinvoimaisuuden säilymisen. Yhdystieverkosto on olemassa kylien ja taajamien välillä.

Virolahden pohjoisosan kaava-alueita hallitsevat moottoritienlinjat vaihtoehdot. Nykyinen rekkaliikenne on erittäin suuri ongelma alueella. Toteutuessaan moottoritie lisää liikenneturvallisuutta, mutta tien rakentaminen voi merkittävästi heikentää asutusalueita ja maatalouden harjoittajia. Kiinteistöjen pirstoutumisesta voi tulla merkittävä haitta maanomistajille. Eteläosa Virolahtea on maisemallisesti arvokasta aluetta, jossa on useita elinvoimaisia kyliä Virolahden taajaman lähietäisyydellä. Lisäksi Klamilan taajamatoimintojen alueen

palvelut tukevat ympäröivien alueiden säilymistä elinvoimaisena. Alueen elinvoimaisuuden kannalta merkittävä tekijä on Harjun oppimiskeskus.

Kotkan alueesta suuri osa on käsitelty taajama-alueita koskevassa kaavassa. Maaseutu ja luonto osan kaava-alueella saaristolla ja sen elinkeinojen ja asutuksen turvaamisella on merkittävä rooli. Kotkan saaristossa on jäljellä vielä useita elinvoimaisia saaristokyliä, joilla on mm. virkistysalueina merkittävä rooli. Kotkan pohjoisosassa sijaitseva Hurukselan alue on valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, jossa maatalouselinkeino on edelleen elinvoimaista. Alueen luontoarvot ja sijainti Kymijoen mutkassa mahdollistaisivat myös matkailuelinkeinon kehittämisen.

Pyhtäällä Siltakylän alueeseen kohdistuu pääradan ohjeellinen sijainti ja uuden moottori- tai moottoriliikennetien linjaus. Nämä linjaukset rajoittavat merkittävästi alueiden yksityiskohtaisempaa suunnittelua, sillä radan ja tien mahdollinen toteuttaminen rajoittavat huomioitava alueen muuta maankäyttöä. Tie- ja ratalinjaukset toteutuessaan pirstovat kiinteistöjä ja arvokasta maisema-aluetta. Toteutuessaan tie- ja ratahankkeiden vaikutusten haitat ovat suuret alueen maataloustuotannolle.

Alueen asutus keskittyy pääosin taajama-alueille. Pyhtään Munapirtin alue on nostettu matkailun ja virkistystyksen kehittämisen kohdealueeksi. Saaristossa kyläasutuksella, matkailulla ja virkistystoiminnalla on merkittävä rooli. Kaunisääri mm. valittiin 2008 Kymenlaakson vuodenvuonoksi.

11 Kyselytutkimukset ja asiantuntijapalaveri arviointityön pohjana

11.1 Kyläkysely

11.1.1 Tavoitteet

Kyläkyselyn tavoitteena oli selvittää Kymenlaaksolaisten kylien toiminnan aktiivisuutta ja arvioida kaavaluonnokseen merkittyjen kylämerkintöjen kohdentumisen tarkoituksenmukaisuutta. Kylien aktiivisuutta selittävässä osassa kysyttiin kylien yhdistysten toiminnan aktiivisuutta ja kylillä olevia palveluita. Lisäksi haluttiin selvittää maaseudulla toimivien yhdistysten jäsenten ja luottamushenkilöiden näkemyksiä, mitkä tekijät edistävät ja mitkä jarruttavat heidän kotikylien asutuksen ja yritystoiminnan lisääntymistä ja kehittymistä. Asiantuntijanäkemyksien lisäksi maaseudun asukkaiden ajatuksien ja toivomusten huomioiminen haluttiin ottaa oleelliseksi osaksi arviointityötä.

11.1.2 Menetelmät

Kyselytutkimus toteutettiin lähettämällä kysely Kymenlaaksolaisten maa- ja kotitalousseurojen luottamushenkilöille. Kysely lähetettiin 88 maamiesseuran puheenjohtajalle ja/tai sihteerille, yhteensä 145 kirjettä. Kyselyssä hyödynnettiin myös Kymenlaakson Kylät ry:n tekemän kyselytutkimuksen aineistoa. Kymenlaakson Kylien kyselyyn vastanneiden 22 kylän tietoja hyödynnettiin kylien aktiivisuuden arvioinnissa. Lisäksi Kymenlaakson Kylien kyselyyn vastanneille kyläyhdistysten luottamushenkilöille lähetettiin sähköpostilla tai kirjeellä lisäky symykset, joilla selvitettiin kylien asutuksen ja yritystoiminnan kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä. Vastauksia saatiin yhteensä 32 kylältä, jotka sijaitsevat kaava-alueen sisällä kokonaan tai osittain. Lisäksi kahden kylän tiedot on dokumentoitu kyläyhdistysten nettisivuilta.

Kylien aktiivisuutta mittaavien tekijöiden määrät luokiteltiin seuraavasti:

- yli 10 aktiivisuusindikaattoria, luokiteltiin kylä elinvoimaiseksi ja aktiivisesti kyläyhteisöksi
- 5 – 9 aktiivisuusindikaattoria, kylä luokiteltiin toimivaksi kyläyhteisöksi
- alle 5 aktiivisuus indikaattoria, kylä luokiteltiin ns. hiljaiseksi ja mahdollisesti taantuvaksi kyläyhteisöksi

11.1.3 Tulokset ja johtopäätökset

Kylien aktiivisuutta mittaavan selvityksen avulla voitiin todeta seuraavaa. Kaavaluonnoksen kylä –merkinnällä merkityistä kylistä, joista saatiin vastaus, 14 luokiteltiin aktiiviseksi, 12 toimivaksi ja kahdeksan hiljaiseksi. Kyselyssä tuli esiin aktiivisia tai toimivia kyläyhteisöjä, joita ei ollut huomioitu kaavaluonnoksessa. Ilmeisesti yhteystien puute on karsinut nämä kylän pois listalta, vaikka kylät sijaitsivat alle 20 km:n etäisyydellä kaupungista tai/ja taajamasta. Tämä tyyppiä kyliä ovat esimerkiksi Elimäen Teuroinen ja Löytty – Porrassuo sekä Valkealan Aitomäki ja Oravala. Nämä kylät ovat ainakin osittain asutusrakenteeltaan hajanaisia, eivätkä ne sijaitse yhdystien varrella, mutta sijaitsevat lähellä taajamia. Löytyssä, Aitomäessä ja Oravalassa on edelleen koulu. Koulun olemassa olo pidettiin tärkeänä kylän elinvoimaisuutta ylläpitävänä tekijänä. Kannuskosken osalta on huomioitava, että merkittävä osa kylästä on Luumäen puolella.

Taulukko 5. Kylien aktiivisuutta mittaavat tulokset.

Kunta	Kylä	
Anjalankoski	Enäjärvi	16
Elimäki	Teuroinen	16
Jaala	Siikava	16
Valkeala/Luumäki	Kannuskoski	16
Valkeala	Tirva	13
Anjalankoski	Sippola	12
Valkeala	Selänpää	12
Anjalankoski	Liikkala-Ruotila	11
Elimäki	Niinimäki	11
Iitti	Haapakimola	11
Valkeala	Pihlajasaari	11
Valkeala	Aitomäki	11
Jaala	Paljakka.-Pökölä	10
Miehikkälä	Suur-Miehikkälä	10
Hamina	Myllykylä	9
Miehikkälä	Salo-Miehikkälä	9
Kotka	Huruksela	8
Anjalankoski	Savero	7
Hamina	Metsäkylä	7
Valkeala	Oravala	7
Violahti	Pyterlahti	7
Iitti	Lyötilä	6
Valkeala	Kuivala	6
Violahti	Ravijoki	6
Elimäki	Löytty-Porrassuo	5
Valkeala	Toikkala	5

Kylien elinvoimaisuuden säilymisen ja edistämisen kannalta oleellisen tärkeitä tekijöitä ovat aktiivinen yhdessä toimiva kyläyhteisön, hyvät tie- ja tietoliikenneyhteydet, vesihuolto ja palveluista erityisesti koulun olemassaolo. Maaseudun asukkaiden sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin perustekijä on maaseudun väestön työllisyyden sekä taajamiin ja kaupunkeihin suuntautuvat työpaikkaliikenteen turvaaminen. Syrjäisempien alueiden kilpailukyvyille liikenneyhteyksien ja tietoliikenneyhteyksien toimiminen ovat perusedellytyksiä.

Taajamien läheiset alueet, joista työmatkat kaupunkeihin on kohtuullisen lyhyitä, ovat edelleen kilpailukykyisiä houkuttelemaan uusia asukkaita, jos sopivia kiinteistöjä ja tontteja vapautuu. Palveluiden saavutettavuus myös autottomille on kohtuullinen taajamien läheisyydessä. Kuntien harjoittama palveluiden karsiminen maaseutukylistä heikentää merkittävästi maaseutukylien elinvoimaisuutta vinouttamalla entisestään kylien väestön ikärakennetta ja heikentämällä lapsiperheiden elinmahdollisuuksia.

11.2 Maatiloille kohdennettu kyselytutkimus

11.2.1 Tavoitteet

Maatilakyselyn tavoitteena oli selvittää kymenlaaksolaisten yritysmäisesti toimivien maatilojen näkemyksiä tuotannon tuotantoedellytysten turvaamisesta ja maatilojen energiahuollosta tulevaisuudesta.

11.2.2 Menetelmät

Maatilakysely lähetettiin sähköpostilla 57 nautatilalle ja postitse 109 kasvintuotantotilalle. Vastaus saatiin 35 tilalta. Vastausprosentti oli 21 %.

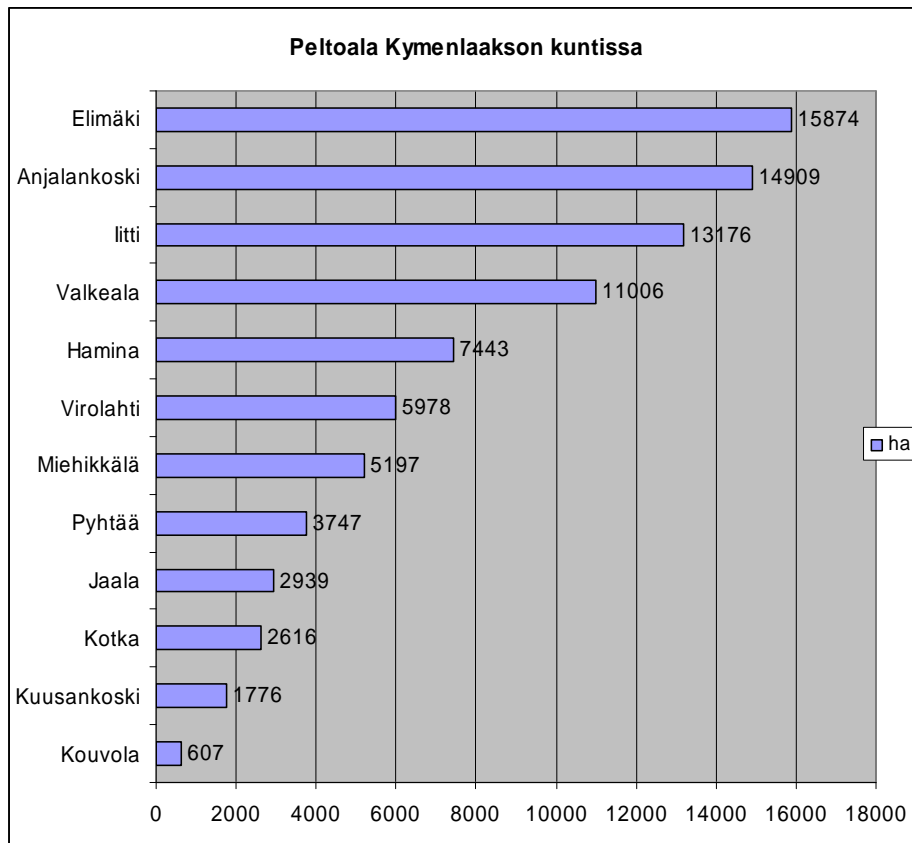
11.2.3 Tulokset ja johtopäätökset

Maakuntakaavassa nykyiset peltoalueet tulisi varata mahdollisimman tarkkaan maatalouskäyttöön. Vastajista 74 % oli sitä mieltä, että yhtenäisten maataloustuotantoalueiden säilyminen ehyenä on erityisen tärkeä maataloustuotannon kannattavuuden ja jatkuvuuden kannalta. Suurin osa koki, että tuotannon laajentamiseksi lähialueella ei ole riittävästi peltoa vuokrattavaksi tai ostettavaksi. Peltojen hajanainen sijainti on myös ongelma. Peltomaan vapautuminen lopettavilta tiloilta voi lisätä alueen kehittyvien maatalousyritysten kilpailukykyä, joten olemassa olevan maatalousmaa tulee säilyttää peltoalueina.

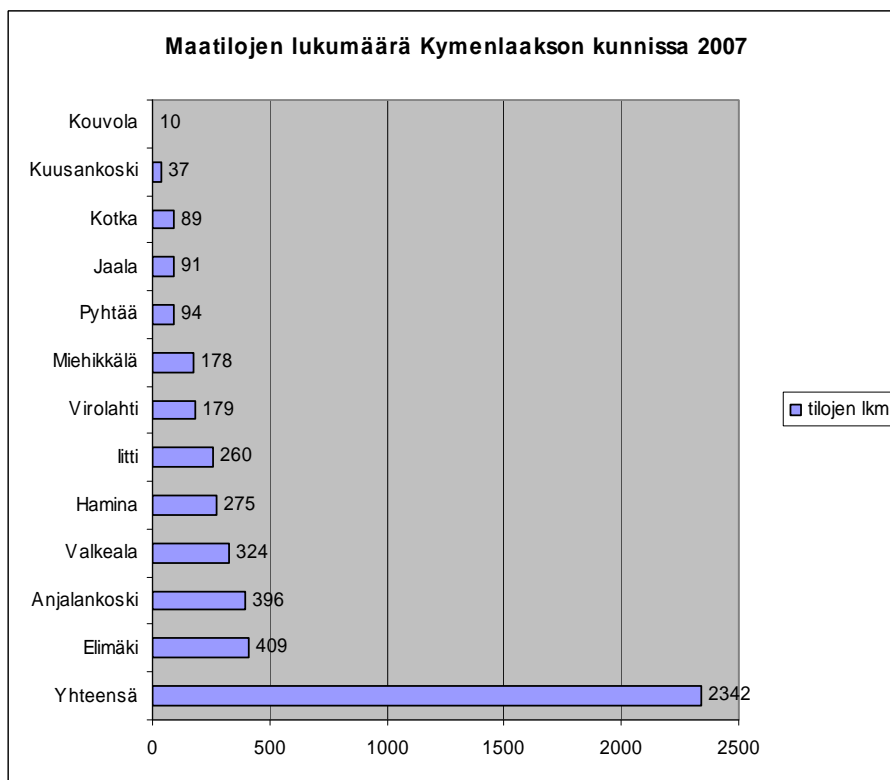
Hevostalouden määrä todennäköisesti lisääntyy eri puolilla Kymenlaaksoa. Ammattimainen hevostalous ja ratsastuspalvelut monipuolistavat maaseudun yritystoimintaa ja tukevat erinomaisesti mm. matkailupalveluverkostojen kehittämistä ja monipuolistamista.

Maataloustuotannon logistiikan näkökulmasta maaseudun liikenneverkostoa suurin osa vastanneita pitää riittävänä.

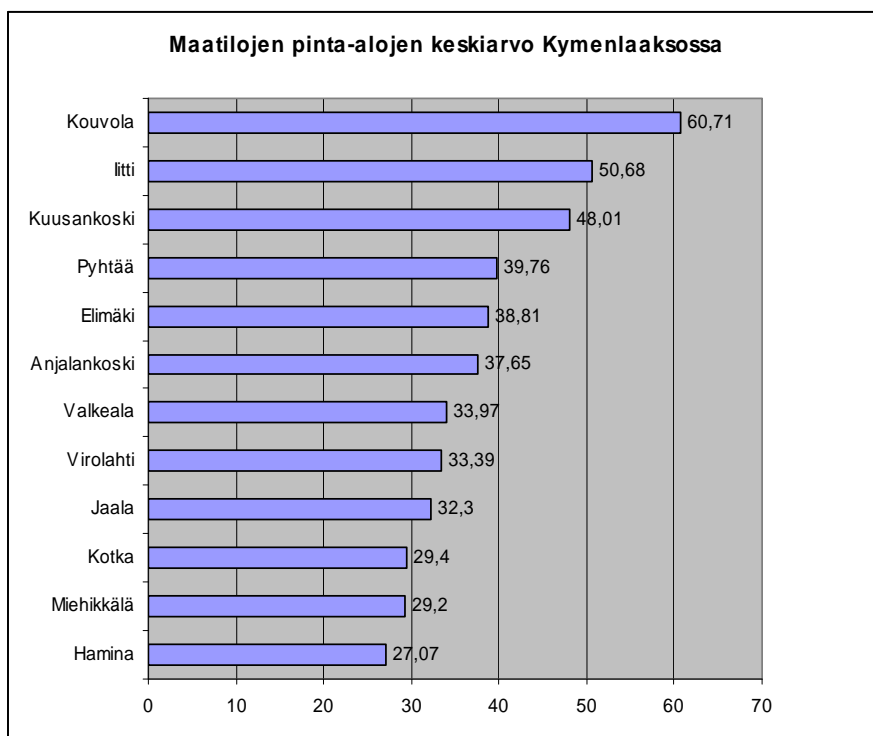
Ruuan tuotannon lisäksi on huomioitava mahdollinen bioenergian tuotannon mahdollisuus. Vastajista 63 % piti alueellista bioenergiantuotantoa todennäköisenä tulevaisuuden vaihtoehtona. Maatalouden osuus tilojen lukumäärinä tai työllistävinä henkilöinä laskettuna on vähentynyt voimakkaasti, mutta peltoalana tai tuotantomäärinä laskettuna muutos ei ole vastaavan suuruinen. Ruuantuotantoon liittyvät epävarmuudet maailmalla, kuten ilmastomuutoksen aiheuttama suurentunut riski sadon määrän vaihteluille sekä ruuan hinnan kasvu kannustavat kotimaisen ruuantuotannon kapasiteetin kasvattamiseen.

Kuva 1. Peltoala Kymenlaakson kunnissa 2007 (www. matilda.fi).

Kuva 2. Maatilojen lukumäärä Kymenlaakson kunnissa 2007 (www. matilda.fi).

Kuva 3. Maatilojen pinta-alojen keskiarvo Kymenlaakson eri kunnissa.

11.3 Maitotiloille kohdennettu kyselytutkimus

11.3.1 Taustaa

Isojen kotieläintilojen toiminta voi alueellisesti olla laajuudeltaan ja taloudellisilta vaikutuksiltaan teollisuuslaitoksiin verrattavaa. Ison kotieläintilan työllistävä vaikutus mm. urakointipalveluiden ostajana voi olla merkittävä. Tilojen ympäristövaikutukset aiheuttavat ristiriitailanteita asutuksen ja/tai loma-asutuksen ja maatalouden harjoittajien välillä.

11.3.2 Tavoitteet

Kyselytutkimuksen tavoitteena oli selvittää Kymenlaaksolaisten isojen maitotilojen näkemyksiä maataloustuotantoalueita koskevista kaavamerkinnöistä tai niiden puuttumisesta. Kyselyllä haluttiin selvittää pitäisikö maakuntakaavan ottaa voimakkaammin kantaa maatalouden jatkuvuuden edellytysten turvaamiseen ja pitäisikö isojen kotieläintilojen sijainnit näkyä maakuntakaavassa.

11.3.3 Menetelmät

Tutkimuksen otantaan valittiin maitotilat, joilla keskimääräinen lehmäluku on yli 30. Lisäksi mukaan valittiin maitotiloja, joiden tiedettiin suunnittelevan tuotannon laajentamista. Yhteensä kysely kohdistettiin 56 maitotilalle. Ennen puhelinhaastatteluja kohdetiloille lähetettiin kirje, jossa kerrottiin maakuntakaavaan liittyvästä arviointityöstä ja esitettiin kysymykset, joihin haastattelija tulee kysymään mielipiteitä. Kaikille kirjeen saaneille tiloille soitettiin. Haastattelija ensin kertoi lyhyesti miksi ja mitä varten kyselyä tehtiin. Aluksi kysyttiin myös, oliko lähetetty kirje luettu.

Kirjeessä esitettyihin kysymyksiin pyrittiin saamaan vastaus seuraavalla luokittelulla:

Hyvien peltoalueiden merkitseminen maakuntakaavassa:

- merkintä tarpeellinen
- merkinnän sisältö epäselvä tai vastaajan mielestä merkinnässä myös riskitekijöitä, mutta periaatteessa hyvä ajatus
- ei tarpeellista tai merkintään liittyy liian suuria epävarmuustekijöitä

Isojen kotieläintilojen merkitseminen

- merkintä tarpeellinen
- merkinnän sisältö epäselvä tai vastaajan mielestä merkinnässä myös riskitekijöitä, mutta periaatteessa hyvä ajatus
- ei tarpeellista tai merkintään liittyy liian suuria epävarmuustekijöitä

Puhelun yhteydessä vastaajalle annettiin mahdollisuus perustella mielipiteensä ja esittää omia mielipiteitään ja näkemyksiä.

11.3.4 Tulokset

Vastauksia esitettyihin kysymyksiin saatiin 46 tilalta. Kaikilta haastatettavilta ei saatu selkeää kannanottoa molempiin kysymyksiin. Neljä tilaa ei halunnut ottaa kantaa. Kahden tilan edustajat olivat matkoilla. Yhtä tilaa ei tavoitettu. Peltoalueita koskeva vastaus saatiin 41 tilalta ja kotieläintilojen merkitsemistä koskeva vastaus saatiin 46 tilalta.

Hyvien peltoalueiden merkitseminen:

- 30 tilaa piti merkintä tarpeellisena
- 10 tilaa piti merkintää periaatteessa hyvänä, mutta merkinnän sisältö epäilytti tai he näkivät merkinnässä riskitekijöitä
- yksi vastaaja piti merkintää täysin tarpeettomana, jopa haitallisena

Kotieläin merkitseminen:

- 33 tilaa piti merkintä tarpeellisena
- 10 tilaa piti merkintää periaatteessa hyvänä ajatuksena, mutta suhtautui merkintään varauksella esim. mahdollisia rajoitteita pelättiin tai näkivät merkinnässä myös riskitekijöitä
- yksi vastaaja piti merkitsemistä ehdottoman kielteisenä, kaksi vastaaja ei kokenut asiaa omakohtaiseksi eivätkä halunneet ottaa kantaa

Miten haastateltavat perustelivat mielipiteensä

Peltoalueiden merkitsemisen vastaajat näkivät tarpeelliseksi, jotta peltoalueiden nykyinen käyttö voitaisiin turvata mahdollisimman tehokkaasti jatkavien ja laajentavien maatilojentilojen tarpeisiin. Nykyaikainen taloudellisesti kannattava maataloustuotanto hyötyy yhtenäisistä mahdollisimman suurista peltolohkoista, joiden tulisi sijaita mahdollisimman lähellä tilakeskusta. Nykyinen polttoaineiden korkea hinta heikentää tuotannon kannattavuutta. Peltojen läheinen sijainti ja peltotöiden sujuvuus parantavat tuotannon kannattavuutta. Lisäksi on huomioitava, että samalla vähenevät peltoliikenteen aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt. Peltojen ajautumista asuinrakentamiseen tarpeisiin pidettiin haitallisena. Peltoalan tarve alkutuotantoon ei tulevaisuudessa vähene. Tilojen määrä vähenee, mutta yksittäisen yritysmäisesti toimivan tilan tarvitsema peltoalan tarve puolestaan kasvaa, jotta tuotannon kannattavuus ja kilpailukyky voidaan säilyttää. Peltoalueiden käyttö asuinalueiksi rikkoo yhtenäisiä peltoalueita, vaikeuttaa peltoliikennettä ja asutuksen leviäminen perinteisille tuotantoalueille aiheuttaa ristiriitoja asutuksen ja maatalouselinkeinon harjoittamisen välille. Lisäksi monet vastaajat painottivat, että pellot asuinrakentamisalueina eivät ole rakennusteknisesti järkeviä. Kaasu- ja öljyputkilinjojen ja teiden linjauksia on huomattavasti vaikeampi säädellä suunnittelun avulla, mutta asuinrakentamisen ohjaus on käytännössä huomattavasti helpompaa. Tonttimaata on tarjolla runsaasti muuallakin kuin pelloilla. Peltojen metsittämisen järkevyys myös kyseenalaistettiin. Yksittäisen maaomistajan harjoittamalla metsityksellä tai tonttikaupalla voi olla merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen tuotantoympäristölle. Toisaalta muutamat vastaajat pelkäsivät, että merkinnät voisivat rajoittaa yksittäisen maanomistajan vapautta päättää omien alueidensa käytöstä.

Kotieläintilojen ympäristövaikutukset tilakeskuksen ja peltojen vaikutuspiirissä ovat merkittäviä. Tuotannosta aiheutuvia häiriöitä asutukselle ei voida täysin poistaa. Hajuhaitat ovat yleisin valituksen aihe. Osa yrittäjistä kokee, että alueen asukkaat ovat alkaneet säätelemään kotieläintuottajien elinkeinon harjoittamista. Lisäksi asukkaiden tietämättömyys maataloudesta ja erityisesti kotieläintuotannosta aiheuttaa turhia ”ilmiantoja” viranomaisille. Raskas ja ajoittain vilkas liikenne tilakeskuksen ympärillä ja peltoalueilla aiheuttavat myös ristiriitoja.

Olemassa olevien isojen kotieläintilojen merkitseminen nähtiin pääasiassa myönteisenä, mutta huolta kannettiin merkintöjen ulkopuolelle jäävistä tiloista. Jos isot kotieläintilat merkitään kaavaan, tulee merkinnän ulkopuolelle jäävien tilojen laajentaminen olla myös mahdollista. Kaavamerkinnästä seuraavia yllättäviä vaikutuksia myös pelättiin. Tilakeskuksen merkitsemisen pelättiin helpottavan mm. eläinaktivistien toimintaa. Merkintöjen sisältö on avattava huolella, jotta merkinnän todelliset vaikutukset maataloudelle voidaan arvioida.

Muita vastaajien esittämiä kommentteja

Mahdollisuutta rakentaa vapaasti haja-asutusalueille ei saa rajoittaa. Maakuntakaava merkinnät eivät saa rajoittaa tai lisätä rakentamiseen liittyvää byrokratiaa.

11.4 Mielipidepalaveri matkailuyrityksille

Matkailu- ja luontopalveluita tarjoavien yritysten kilpailukyvyllä alueen luonnonperinnön erityispiirteet ja maisema-arvot ovat merkittäviä tekijöitä. Maakuntakaavalla on erityisen suuri vaikutus maaseudun matkailu- ja virkistyspalveluiden tuottajien toimintaedellytyksiin. Kaavassa esitettävät reitistöt ja yritysten verkostoitumisen mahdollisuudet ovat merkittävä mahdollisuus koko kymenlaaksolaisen matkailuyritystoiminnan kehittymiselle.

11.4.1 Tavoitteet

Matkailuyrittäjille pidetyn palaverin tavoitteena oli saada alan yrittäjien mielipiteitä ja ajatuksia kaavaluonnoksesta ja sen vaikuttavuudesta maakunnan matkailun kehittämiseksi.

11.4.2 Menetelmät

Palaveriin kutsuttiin yhteensä 36 matkailuyrittäjää ja Kouvolan Seudun kuntayhtymän asiantuntija. Palaveriin osallistui 8 matkailuyrittäjää ja kuntayhtymän asiantuntija.

Palaverissa käytiin läpi kaavaluonnoksen matkailuun vaikuttavat matkailun kohde- ja aluemerkinnot ja ulkoilureitistöt pääpiirteittäin. Lisäksi selvitettiin virkistys-, maa- ja metsätalousaluevarauksien ja luonnon- ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen tähtäävien merkintöjen vaikutuksia ja luomia mahdollisuuksia matkailuelinkeinon olemassa ololle ja kehittämiseksi. Tie- ja tietoliikenne verkostoon ja kylä – merkintään liittyviä asioita käsiteltiin myös.

11.4.3 Tuloksia ja johtopäätöksiä

Matkailukohde-luettelo todettiin yksimielisesti puutteelliseksi. Luettelo tulisi täydentää, jotta kaava antaisi kattavan kuvan kymenlaaksolaisesta matkailuverkostosta. Merkinnän sisältöön toivottiin tarkennusta, mitä mahdollisia rajoituksia tai mahdollisuuksia merkintä tuo yrityksille. Taajama-alueiden välittömässä läheisyydessä olevat matkailuyritykset tulisi myös huomioida.

Mahdollisimman kattavalla matkailuyritysten merkitsemisellä viestitetään aktiivisesta yritystoiminnasta maaseudulla ja matkailuelinkeinon merkittävydestä. Ns. valkoiset alueet antavat päättäjille vääränlaisen viesti maaseudun yritys-

toiminnan elinvoimaisuudesta. Kohdemerkintä voisi kohdistua myös muihin maaseutuyrityksiin, jolloin maaseutualueiden yritystoiminnan monipuolisuus ja kattavuus tulisi esiin. Osoittamalla toimivat yritykset, tuodaan esiin tieliikenneverkoston ylläpidon ja kehittämisen tarpeellisuus myös maaseudulla. Kaikki mikä osoittaa kohteet, missä maalla on asutusta ja yrityksiä tulisi näkyä maakuntakaavassa. Merkinnöillä on ohjaava ja informatiivinen vaikutus, vaikka niillä ei ole oikeusvaikutteisuutta.

Kylä- ja taajama-asutuksen olemassa olevien ja suunnitteilla olevien vesihuolto-osuuskuntien esille tuominen asutusta ohjaavana merkintänä nousi myös esiin.

12 Maakuntakaavan sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten sekä merkintöjen ja määräysten tarkastelu

12.1 Koko kaava-aluetta koskevat määräykset

Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Maakuntakaava-alueesta osa on sellaisia, joille ei maakuntakaavassa esitetä alueidenkäytön periaatteita tai aluevarauksia. Nämä ns. valkoisten alueiden osalta on tarkasteltava, onko huomiotta jättäminen enemmän haitta vai mahdollisuus.

Kaavaluonnoksen asuinrakentamisen ohjaus kohdistuu pääasiassa jo olemassa oleville taajama- ja kyläalueille, joka on perusteltua erityisesti kuntatalouden näkökulmasta. Toisaalta kaavaluonnoksessa on paljon ns. valkoisia alueita, joiden maankäyttöä ei ohjata, vaan alemmilla kaavatasoilla määräytyy alueen maankäyttö. Tällöin rakentamista myös harvaan asutuille alueille ei suljeta pois.

Yhtenäisten hyvien maatalousalueiden säilyminen myös tulevaisuudessa on turvattava, sillä peltoalan tarve ei todennäköisesti vähene, kun huomioidaan ruuantuotannon lisäksi energiakasvituotanto. Maankäytön varauksissa yhtenäisten peltoalueiden säilyttämistä ei ole huomioitu samassa laajuudessa kuin seutukaavassa. Maakuntakaavassa maatalousalueet, joille on laadittu maa- ja metsätalousvaltainen aluevarausmerkintä, on myös muita perusteita kuin tuotantoon liittyvä näkökulma. Näillä alueilla maa- ja metsätalouden jatkuvuuden lisäksi on ulkoilun ohjaamistarvetta tai erityisiä ympäristöarvoja.

Ns. valkoiset alueita koskevat myös koko kaava-aluetta koskevat määräykset. Alueita koskevat myös tulvavaara ja tulvariskialueilla huomioitava ohjausvaikutus. Näillä suunnitteluratkaisuilla on merkittävä taloudellinen vaikutus, kun rakentaminen ohjataan vain siihen soveltuville alueille.

Taulukko 6. Ns. valkoisten aluemerkitöjen vaikutukset (ts. ei merkintöjä).

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Alueen maankäytönvarausta ei ole määritelty, joten alemmassa kaava-asteessa maanalueen käyttöä voidaan ohjata vapaammin..	++	Alueen maankäytönvarausta ei ole määritelty, joten alueelta ei rajata pois alueen ihmisille ja alueelliselle yritystoiminnalle ehkä haitallisia toimintoja.	--

12.2 Maaseutuasuminen

Maaseutuasumista ohjataan olemassa oleviin taajamiin ja kyläalueille. Maaseudun asumisen ja palveluiden kohdentaminen olemassa oleviin kyliin, joissa on jo olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta, tuo positiivisia vaikutuksia sekä yksityis- että kuntataloudelle. Erityisesti kylät joissa vesihuolto on järjestetty, voidaan toteuttaa kustannustehokkaampaa asuinrakentamista. Taajamien ja kaupunkien läheisillä maaseutualueilla yksityisten ihmisten työpaikkavaihtoehtot paranevat ja työpaikkamatkustamisen kustannukset pysyvät kohtuullisina. Samalla lähialueen yritysten kilpailukyky kohenee työikäisen väestön määrän kasvaessa. Kuntataloudessa yhdyskuntarakenteen tiivistäminen tuo säästöjä, kun yhdyskuntatekniset palvelut ja niiden ylläpito voidaan keskittää suppeammalle alueelle ja hyödynnetään jo olemassa olevia rakenteita ja verkostoja. Toisaalta syrjäisellä haja-asutusalueella vesihuolto jää asukkaankustannettavaksi, joten kunnalle ei koidu lisäkustannuksia. Maaseudulla tulee olla mahdollisuus myös haja-asutusasumiseen, sillä osa myös maaseudun yritystoiminnasta keskittyy syrjäisille alueille.

Maaseutuasumisen keskittyminen olemassa oleviin kyliin tukee alueen sosiaalista pääomaa. Kyläyhteisön vahvistuminen turvaa alueen yhdistystoiminnan edellytyksiä, mahdollistaa uusien palveluyritysten toimimisen alueella ja vahvistaa turvallisuuden kokemista

Maakunnan asukkailla tulee olla tasapuolinen mahdollisuus valita asuinpaikkansa. Etätyömahdollisuuden puuttumisesta voi tulla asumista rajoittava tekijä. Etätyön on mahdollista vain, jos tietoliikenneyhteydet toimivat. Tällä hetkellä maakunnassa on useita alueita, joissa matkapuhelinyhteydet eivät toimi riittävän hyvin ja laajakaistaliittymä ei ole mahdollista. Etätyö tekeminen ei ole vielä joka paikassa mahdollista. Etätyömahdollisuus olisi merkittävä kylien houkuttelevuutta lisäävä tekijä. Kaavassa ei ole otettu kantaa tietoliikenneverkkoon tehostamiseen.

12.2.1 Kylä (at)

Selite: Kylä –kohdemerkinnällä yleensä käytetään osoittamaan aluerakenteen kannalta tärkeitä kyliä, joihin suuntautuu tai joihin halutaan ohjata rakentamis-

ta. Kaavaluonnoksessa merkinnällä on osoitettu yhteyksiltään hyviä ja palvelutasoltaan vaihtelevia maaseudun kyliä sekä saariston perinteisiä kyliä, joiden asutus on pääasiassa loma-asutusta.

Arviointi: Kyläalueet vaihtelevat väestötiheydeltään, palvelurakenteeltaan ja liikenneyhteyksiltään hyvin paljon, joten hyvin erityyppisiä kyliä on luokiteltu samalla merkinnällä. Toisaalta joitakin kyläalueita on voinut jäädä luokittelun ulkopuolelle. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kylien väestö määrä on koko ajan vähentynyt. Kymenlaakson vuoden 2005 187 500 asukkaasta 14 000 asui haja-asutusalueella.

Maakuntakaavan kylä –kohdemerkintä antaa laajat ja monipuoliset mahdollisuudet kyläverkoston kehittämiseksi. Maaseutuasumisen edellytyksenä on toimiva infra. Kaavaan merkittyjen kylä –alueiden liikenneyhteyksien kehittämismahdollisuus tulee varmistaa, jotta tie- ja tietoliikenteen ongelmat eivät asetu kylien kehittämisen esteeksi.

Maaseutumaisena ja ympäristö tarvitsevat myös hoitajaa. Maaseutukylien rakennukset ja maisema eivät pysy siisteinä ja hoidettuina ilman työikäistä väestöä. Alueen elinkeinojen elinvoimaisuus, työpaikkojen säilyminen ja työpaikkaliikenteen toimivuus ovat perusta kylien ikärakenteen positiiviselle kehitykselle. Tietoliikenneverkoston toimivuus puolestaan mahdollistaa etätöiden tekemisen.

Huomiota on kiinnitettävä myös kylien kesäasukkaisuuteen. Vapaa-ajan asukkailla voi olla merkittävä rooli kylän sosiaalisen pääoman ylläpidossa ja kylä elinvoimaisuuden säilymisessä.

Taulukko 7. Kylä – merkinnän olemassaolon tai puuttumisen vaikutukset.

Positiiviset	+ / +++ / ++++	Negatiiviset	- / -- / ---
Merkintä suuntaa taajamien ja kylien kehittämistä selkeästi tietyille ennestään jo asutuille alueille.	+++	Merkinnän puuttuminen voi aiheuttaa hallitsematonta rakentamista, joka voi heikentää kylän ympäristöarvoja ja vaikuttaa alueen viihtyvyyteen.	-
Asuinrakentamisen ohjaaminen olemassa oleville kyläalueille mahdollistaa taloudellisempien ja toimivimpien liikenneverkostojen ja yhdyskuntateknisen huollon rakentamisen, kuin hajautetulla mallilla.	+++	Asutuksen tiivistyminen voi tuoda arvaamattomia sosiaalisia ongelmia. Kylän paikallinen identiteetti voidaan koeta uhatuksi.	- --
Maiseman ja luonnontilaisten alueiden koskemattomuuden kannalta hallittu tiiviimpi asutuksen keskittäminen kyliin voi olla	++	Useita kyläalueiksi merkittyjä alueita on arvokkailla kulttuurimaisema-alueilla. Näiden arvot voivat olla uhattuna. Näi-	- -

suositeltavampi ratkaisu kuin, jos asutus hajautettaisiin ympäri maaseutualueita.		den taajamien ja kylien kaavoittamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta perinteisiä hyviä maisemaan sopivia rakentamispaikkoja hyödynnetään.	
Luodaan mahdollisuus kaupunkiasutusta väljempään maaseutumaiseen asuin ympäristöön, jossa on mahdollisuus vuorovaikutteiseen kyläyhteisöön.	++	Kylien läheisten peltoalueiden ottaminen asuintonteiksi voi olla rakennusteknisesti ja maiseman kannalta heikko ratkaisu	--
Maaseutukylien asunnoille on runsaasti kysyntää, joten maakuntakaavan kylämerkintä voi aktivoida paikallisia kyläläisiä kehittämään omaa asuin aluettaan omaehtoisesti ja osallistumaan ns. kyläkaavojen laadintaan.	++	Mikä on niiden kylien kohtalo, joita ei ole osoitettu merkinnällä.	- - -
Ohjaa alueen tieverkoston ylläpitoa.	+++		
Ohjaa uusia yrityksiä alueelle.	+++		
Turvaa kiinteistöjen vakaan hintakehityksen	++		

12.2.2 Taajama (A)

Selite: Merkinnällä osoitetaan yksityiskohtaista suunnittelua edellyttävät asuminen, palvelu- ja työpaikka sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet. Merkintä sisältää taajamien sisäiset liikenneväylät, ulkoilureitit, kevyen liikenteen väylät, yhdyskuntateknisen huollon alueet, paikalliskeskukset sekä virkistys- ja puistoalueet.

Arviointi: Taajama-alueet on pääosin esitetty maakuntakaavan ensimmäisessä vaiheessa. Maaseutualueilla on merkitty kolme taajamatoimintojen aluetta: Iitin Vuolenkoski, Valkealan Vuohijärvi ja Virolahden Klamila.

Merkintä turvaa näiden alueiden yhdyskuntarakenteen yksityiskohtaisemman suunnittelun alemmalla kaava-asteella. Alueet toimivat palvelukeskuksina muuten harvaan asuttujen alueiden keskellä, joten niillä on tärkeä rooli myös ympäröivien alueiden asuttuna säilymiselle. Taajama-alue houkuttelee myös uusien yritysten perustamiseen.

Taajamien nykyinen vesihuolto turvaa kustannustehokkaamman rakentamisen, joka lisää alueen houkuttelevuutta asuinpaikkana.

Taulukko 8. Taajama-alue aluemerkinän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Merkintä vahvistaa alueen houkuttelevuutta asuinpaikkana.	+++	Haja-asutusalueilla olevien kiinteistöjen arvon aleneminen.	--
Merkintä suuntaa asutuksenohjaamista selkeästi tietyille ennestään jo asutuille alueille.	++		
Merkintä turvaa alueen asianmukaisen suunnittelu.	+++		
Tukee yritystoimintaa.	+++		
Mahdollistaa kustannustehokkaamman asuinrakentamisen mm. vesihuollon osalta.	+++		
Taajamat parantavat läheisten harvaan asuttujen alueiden palvelutarjontaa.	++		
Ohjaa alueen tieverkoston ylläpitoa.	++		
Ohjaa uusia yrityksiä alueelle.	+++		

12.3 Työ ja elinkeinotoiminta

Kymenlaaksossa vuonna 2003 maaseudun työkäisistä kolmasosa oli maa- ja metsätalouden harjoittajia. Peltoalaa on yhteensä noin 85 000 ha ja maatiloja on noin 2400 kpl. Teollisuus ja rakentaminen, julkishallinto, koulutus- ja sosiaali- ja terveystaloudet olivat muita maaseudun asukkaiden pääasiallisia työllistäjiä (Kymenlaakson Liitto 2008 d).

Maaseudun yritystoiminnan vahvistaminen ja monipuolistaminen yhdessä maaseutu-asutusta edistävien toimenpiteiden kanssa on lähtökohta Kymenlaakson maaseudun kehittämisessä. Maa- ja elintarvikkeiden jatkojalostus, metsä- ja puutalouden, bioenergia-alan, maaseutumatkailun sekä hyvinvointipalveluiden kehittäminen ja monipuolistaminen on nostettu painopisteiksi maakunnan maaseudun kehittämissuunnitelmassa (Kaakkois-Suomen TE –keskus).

12.3.1 Raaka-ainetuotanto

Arviointi: Elintarvikkeiden ja puuraaka-aineen tuotannon perusedellytykset säilyvät, vaikka kaavaluonnoksessa niitä ei ole aluevarauksilla tai kohdemerkinnöillä huomioitu.

Maatalouden alkutuotannon yritysten toimintaedellytysten tehokkaampaan turvaamiseen maakuntakaava voi ottaa kantaa. Aluemerkinällä voitaisiin osoittaa alueita, joita on tarkoitettu erityisesti maatalouden harjoittamiseen ja jonka pelto- ja muut alueet halutaan erityisesti suojata rakentamisen ja muun maankäytön aiheuttamilta pysyviltä muutoksilta. Esimerkiksi MT – merkinnällä on pyritty osoittamaan hyviä peltoalueita (Ympäristöministeriö 2003).

Taajama-alueen kaavassa on käytetty Maa- ja metsätalous alue –merkintää taajamien läheisillä maa- ja metsätalousalueilla.

Tilojen käytössä oleva peltoala on noussut viidessä vuodessa, vaikka tilojen lukumäärä on laskenut. Kotieläintilojen koko on suurentunut koko ajan, jotta taloudellisesti kannattavan elinkeinotoiminnan harjoittaminen on ollut mahdollista.

Taulukko 9. Peltoalan ja maatilojen lukumäärän kehitys Kymenlaakson maatalousvaltaisimmissa kunnissa.

Kunta	2003		2007	
	tiloja kpl	ha yht.	tiloja kpl	ha yht.
Anjalankoski	438	14877	396	14962
Elimäki	444	15795	410	15892
Iitti	303	13296	260	13210
Valkeala	360	10848	325	11025

Isot kotieläintilat ovat laajoja yrityksiä, joiden työllistävä vaikutus ja toiminta liikevaihtomielessä ovat merkittäviä. Tuotanto on verrattavissa teollisuusyrityksiin. Merkinnällä olisi ohjaava vaikutus näiden tilojen toiminnan ja laajentamisedellytysten turvaamiseksi. Merkinnällä olisi myös informatiivinen vaikutus asutuksen ja mm. matkailuyritystoiminnan sijoittumiselle.

Tie- ja vesiliikenteen sujumisen parantamisvaihtoehdot edistävät elinkeinoiden kehittämistä ja kilpailukykyä. Toisaalta maa- ja metsätalouden harjoittajille kaavaluonnoksessa esitetyt uudet tielinjauksivaihtoehdot toteutuessaan voivat aiheuttaa merkittäviä taloudellisia haittoja kuten kiinteistöjen pirstoutumista. Hyvien peltoalueiden säilyttäminen yhtenäisenä ja kotieläintilojen laajentamismahdollisuuksien turvaaminen on maatalouselinkeinon kilpailukyvyn säilyttämisen kannalta erittäin tärkeää. Metsätaloudelle kaavan suunnitteluvarauksilla ei ole odotettavissa taloudellisia vaikutuksia. Ekologiset arvoalueet tulee huomioida yksityiskohtaisemmassa metsäsuunnittelussa.

Taulukko 10. Maatalouteen liittyvien merkintöjen **puuttumisen** vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Maankäytön muutokset helpompia toteuttaa.	+++	Hallitsematon maataloustuotantoa häiritsevä rakentaminen uhkana.	-
		Alueen eri intressiryhmien huomioiminen haasteellisempaa esim. ristiriitoja asutuksen ja yritystoiminnan välillä.	-
		Merkintöjen puuttuminen häiritsee yrittäjien pitkäaikäisen suunnittelua esim. tuotannon laajentaminen.	-
		Isojen tuotantoyksiköiden toimintaedellytykset voivat heikentyä.	-
		Infran rakentamisen ohjaus puuttuu.	-
		Yhtenäisten peltoalueiden mahdollinen pirstoutuminen heikentää peltotuotannon kannattavuutta.	-
		Peltoalan määrä voi vähentyä merkittävästi. Tavoitteena pitää olla nykyisen peltoalan säilyttäminen.	-
		Tuotannon ympäristövaikutusten ohjaaminen vaikeampaa.	-

12.3.2 Jalostus, teollisuus, palveluyrittäminen, kauppa

Kymenlaaksossa maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät teollisuuslaitokset sijaitsevat pääosin taajamissa ja niiden lähialueilla. Tällä kaava-alueella on vain kaksi teollisuusalueeksi merkittyä aluetta. Näiden vaikutus on paikallista ja tavoitteena on turvata niiden käyttö nykyisillä sijaintipaikoilla. Uuden tyyppisiä vaikutuksia merkinnöillä ei ole. Talousvaikutukset ovat pääosin positiivisia, sillä työpaikkojen turvaaminen on yksityistalouksien, yrittäjien ja kunnan etu.

Yksityistalouksien ostovoiman paraneminen lisää palveluyritysten edellytyksiä ja kunta hyötyy verotulojen kasvun myötä.

Maaseudun muuhun yritystoimintaan kaavaluonnos ei ota kantaa. Maaseudun yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kohdistuu yritysten ja yksittäisten asukkaiden taloudelliseen hyvin vointiin, mutta taloudellinen hyvinvointi lisää myös yleensä sosiaalista hyvinvointia. Työttömyys lisää aina sosiaalisia ongelmia, joten työpaikkojen säilymisellä on myös laajemmin vaikutuksia koko kyläyhteisön hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Yritystoiminnan ja työpaikkojen säilyminen lisää turvallisuuden tunnetta. Monipuolinen palveluyritystarjonta vaikuttaa suoraan ihmisten hyvinvointiin. Esimerkiksi yksityisiä hoitopalveluita tarjoavien yritysten toiminta kohdistuu pääosin vanhuksiin ja lapsiin. Näiden huolta tarvitsevien väestöluokkien turvallisuuden tunteen kokeminen kohenee, kun hoivapalvelut sijaitsevat omalla kylällä.

Taulukko 11. Yritysaluevarausmerkintä, joka puuttuu pääosin luonnoksesta.

Merkinnän olemassaolon positiiviset vaikutukset	+ / +++ / ++++	Merkinnän puuttumisen negatiiviset vaikutukset	- / -- / ---
Jalostuksen keskittymillä varmistetaan riittävän laajapohjainen yritys-kanta sekä osaaminen.	+++	Jalostuksen keskittymät eivät näy kaavassa. Johtaa hajasijoitukseen.	-
Johtaa palvelujen syntymiseen ketjun sisällä ja ulospäin. Jalostusketjun vahvistuminen.	++	Vaikeuttaa kehittämistoimenpiteiden kohdentamista ja resursoimista.	-
Liittyy myös raaka-ainetuotantoon. Valtaosa raaka-aineista siirtyy maakunnan ulkopuolelle jalostukseen. Erikoisempia raaka-aineita tuodaan myös maakunnan ulkopuolelta.	++	Alueiden ja maakuntien yhteistoiminnan kehittäminen vaikeutuu.	-
Elintarvikkeiden jalostuksen painopiste siirtyy kauemmas maatilaidonnaisuudesta.	+++	Strategiakehittyminen vaikeutuu	-
Edistää ketjujen muodostumista.	++	Maakunnan kilpailukyky	-
Investoinnit mahdollistuvat, myös maakunnan ulkopuolelta.	+	Kansainvälisen kaupan esteenä on raja-alueen vähäinen kehittäminen. Matkailu, elintarvikkeet jne..	--
Maakunnan houkuttelevuus yritystoiminnan toiminta-alueena lisääntyy.	++		

Vaikutukset työllisyyteen.	+		
Investointien ohjaus mahdollisuuksien.	+		
Elinkeinojen keskittäminen energiaraaka-ainelähteiden lähelle.	+		
Elinvoimaisten yrityskeskittymät lisäävät maakunnan kilpailukykyä.	++		

12.3.2.1 Konsultointivyöhyke (sev)

Selite: Merkinnällä osoitetaan Seveso II –direktiivin mukaisten laitosten konsultointivyöhykkeet. Merkintä koskee vaarallisia kemikaaleja tai varastoivan laitoksen ympäristöä. Kaava-alueella on Woikoski Oy:n teollisuuslaitos, joka kuuluu direktiivin piiriin.

Arviointi: Merkintä kohdistuu väestön turvallisuuden huomioimiseen ja suuronnettomuusriskin vaikutusten minimoimiseen.

12.3.2.2 Teollisuus ja varastoalue (t)

Selite: Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät ympäristövaikutuksia aiheuttavat teollisuusalueet ja teollisuuden varastoalueet.

Arviointi: Tavoitteena on ehkäistä häiriöitä suojaetäisyyksin ja tekisin ratkaisuin. Merkitä on Virolahdella Vahterikonkankaalla ja Valkealassa Voikoskella. Pitäisikö suuret kasvihuoneyritykset huomioida maakuntakaavassa teollisuusmaisina laitoksina?

Taulukko 12. Teollisuus ja varastoalue –merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ / +++ / +++++	Negatiiviset	- / -- / ---
Turvaa yritysten toimintaedellytyksiä.	++	Teollisuuden aiheuttamat ympäristöhaitat lähialueen asutukselle.	--
Vaikuttaa työllisyyteen.	++		
Maakunnan houkuttelevuus yritystoiminnan toiminta-alueena lisääntyy.	++		

Investointien ohjaus mahdollistuu.	++		
Elinkeinojen keskittäminen energiaraaka-ainelähteiden lähelle.	++		
Elinvoimaisten yrityskeskittymät lisäävät maakunnan kilpailukykyä.	+		
Teollisuuden keskittymillä varmistetaan riittävän laajapohjainen yrityskanta sekä osaaminen.	+		

12.3.3 Matkailu

12.3.3.1 Matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue

Selite: Merkinnällä osoitetaan alueet, joihin kohdistuu ylimaakunnallisia matkailun kehittämistarpeita

Arviointi: Pyhtään Munapirtin alue on kaava-alueen ainoa alue, joka on merkitty matkailun ja virkistyksen kohdealueeksi.

Matkailun kehittämispaineet vaikuttavat alueeseen ja alueen asukkaisiin sekä myönteisesti että negatiivisesti. Aluerajaus kohdistuu melko suppean alueen väestöön ja toteutuessaan hankkeet vaikuttavat kohdealueen asukkaiden elinympäristöön ja kaikkien yritysten toimintaympäristöön. Alueen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat pääsoin alueen matkailuyrittäjille, alueen muille palveluita tuottaville yrityksille ja verotulojen myötä kunnalle.

Oleellista on huomioida, ovatko alueen maanomistajat ja yritykset sitoutuneet matkailun kehittämiseen, miten varaus vaikuttaa kiinteistöjen hintoihin ja alueen arvostukseen asuinpaikkana? Matkailuelinkeinon kehittämisen kannalta merkintä on positiivinen. Yritystoiminnan monipuolistuminen parantaa alueen taloutta lisäämällä alueen työpaikkoja ja verotuloja. Matkailuyrittäjien lisäksi useat muut palvelualueen yritykset hyötyvät matkailijoiden tarvitsemista palveluista.

Toisaalta alueen tieverkoston ja yhdyskuntateknisen huollon tarpeet tuovat kunnille ja valtiolle merkittäviä lisäkustannuksia.

Taulukko 13. Matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue kehittämismerkinnän vaikutukset..

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Luokitellulle alueelle matkailuelinkeinolle kohdentuu helpommin kehittämisrahaa.	++	Alueen vakituiset asukkaat ja kesäasukkaat voivat kokea matkailun heikentävän asuin- ympäristönsä rauhallisuutta ja viihtyisyyttä.	--
Palvelualan yritysten toiminta- edellytykset paranevat uusia työpaikkoja.	+++	Alueen maisema- ja luontoarvojen heikentyminen ja alueen kuluminen voivat uhata alueen viihtyisyyttä, mikä heikentää alueen asukkaiden hyvinvointia.	--
Merkintä vahvistaa alueen matkailuimagoa.	+++	Alueen rakentaminen, kuluminen ja matkailijat voivat aiheuttaa häiriötä alueen asukkaille.	--
Rahoituksen kohdentuminen, tieliikenteen ylläpito, tietoliikenneyhteyksien kehittäminen, ympäristönäkökulmien huomioiminen tukee alueellista ja seutukunnallista strategiaa.	+++		
Synnyttää verkostoja ja klustereita.	++		

12.3.3.2 Loma- ja matkailualue (R)

Selite: Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä matkailupalveluiden alueita.

Arviointi: Aluevaraus on Virolahden Hurpun alueella, Jaalan Verlassa ja Pyhtään Munapirtin – Kaunissaaren alueilla. Kohteet ovat merkittäviä matkailukohteita maakunnallisesti ja jopa valtakunnallisesti. Merkintä turvaa alueen säilymisen kehittämisen matkailuelinkeinon tarpeisiin. Yritysten ja kuntatalouden näkökulmasta vaikutukset ovat positiiviset. Alueen asukkaille matkailu voi aiheuttaa häiriötä ja heikentää asumisviihtyisyyttä.

Taulukko 14. Loma- ja matkailualue –merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Merkintä vahvistaa alueen matkailuimagoa.	++	Matkailu voi aiheuttaa häiriötä alueen asukkaille	--
Merkintä tukee matkailuelinkeinon kehittämistä yleisellä tasolla ja tukee yrittäjien yritysکوhtaisten toimintavalmiuksien laajentamista	+++		
Rahoituksen kohdentuminen, tieliikenteen ylläpito, tietoliikenneyhteyksien kehittäminen, ympäristönäkökulmien huomioiminen tukee alueellista ja seutukunnallista strategiaa.	+++ ++		
Synnyttää verkostoja ja klustereita.			

12.3.3.3 Matkailukohde (rm)

Selite: Merkinnällä osoitetaan taajamien ja keskustojen ulkopuolisten maakunnallisesti merkittävien matkailukohteiden sijainti. Kohteet ovat vähintään seudullisesti merkittäviä matkailukohteita, jotka liittyvät Kymijoen varren luontomatkailureitteihin tai meren rannikon ja saariston matkailukokonaisuuksiin.

Arviointi: Varaus turvaa paikallisen matkailuyritystoiminnan toimintaympäristön ja tukee samalla alueellista ja maakunnallista matkailu- ja palveluverkoston kehittymistä ja kilpailukykyä.

Teknisesti kaavamerkintämääritelmä on puutteellinen. Perusteet kohteiden valinnalle ovat epäloogiset. Merkinnän sisältö on ”avattava”, jotta ainakin kaikki valitulla painopistealueella sijaitsevat matkailukohteet tulee huomioiduksi.

Matkailukohdeluettelo ei anna oikeaa kuvaa maakunnan matkailusta. Kohdeluettelo on puutteellinen ja vaatii täydennystä, jotta tasapuolisesti voidaan huomioida eri alueilla sijaitsevien matkailukohteiden olemassaolo ja matkailutarjonnan koko verkosto. Matkailuelinkeinon kehittämisen näkökulmasta erityyppisiä palveluita tarjoavat yritykset tulisi merkitä mahdollisimman kattavasti. Liikenneverkostojen toimivuuden tarkastelun näkökulmasta matkailuyritys- ja kohdeluettelo tulee olla myös mahdollisimman kattava, sillä liikenteen ja tietoliikenteen sujuvuudella sekä teiden kunnolla on suuri merkitys matkailuyritysten kilpailukykyille.

Taulukko 15. Matkailukohde –merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ / + / + / +	Negatiiviset	- / - / - / -
Matkailuyritysten olemassa olo on huomioitu maakuntakaavassa, mikä tukee alueellisten matkailuverkostojen kehittämistä sekä kilpailukykyä.	+++	Kohdeluettelon puutteellisuus antaa virheellisen kuvan maakunnan matkailun nykytilasta.	--
Rahoituksen kohdentuminen, tieliikenteen ylläpito, tietoliikenneyhteyksien kehittäminen, ympäristönäkökulmien huomiointi tukee alueellista ja seutukunnallista strategiaa.	++	Rajoittaa uusien yksittäiskohteiden syntymistä Klusteri vaikuttaa asukkaisiin haitallisesti.	--
Synnyttää verkostoja ja klustereita.	++		

12.4 Virkistys, vapaa-aika

Maakuntakaavan virkistysalueverkosto perustuu pääosin seutukaavassa kehitettyyn virkistysaluejärjestelmään. Maakaavassa ei osoiteta loma-asutusten alueita. Kymenlaaksossa loma-asutusta ohjataan kattavasti rantayleiskaavoilla. Maakuntakaavassa esitetään alueita yleiseen käyttöön tai säilytetään mahdollisuuksien mukaan rakentamattomina. Virkistysalueiksi osoitetaan retkeily- ja virkistysaluemerkinnällä (VR –merkintä) ja maa- ja metsätalousvaltaisia alueita, joilla on ulkoilun ohjaustarvetta (MU –merkintä). Uusia virkistysalueita (VR) on osoitettu Suomenlahden rannikolle ja Kymijoen ympäristöön. MU –merkintä kohdistuu ensisijaisesti luonto- maisema-arvoiltaan merkittäville vetovoimavyöhykkeille sekä ylimaakunnallisten reittien vaikutusalueille. Maakuntakaavaluonnokseen on lisätty uusia alueita ja laajennettu seutukaavaan merkittyjä alueita. Samalla verkosto palvelee myös aktiivisia matkailuyrittäjiä ja luontoharrastajia.

Virkistysalueiden merkitys on entistä tärkeämpi ihmisten hyvinvoinnille. Asutus keskittyy ja tiivistyy taajamiin, jolloin yhä pienempi väestömäärä asuu luonnon tarjoamien virkistyspaikkojen läheisyydessä. Jokamiehenoikeudet tarjoavat suomalaisille erinomaiset mahdollisuudet hyödyntää metsäalueita. Toisaalta tämän päivän ihmiset tarvitsevat myös merkittyjä reittejä metsässä liikkumiseen, sillä kaupungistumisen myötä luonnossa liikkuminen ei ole yhtä luontevaa kuin aikaisemmille sukupolville. Samalla myös ohjataan liikkumista alueille, jotka on suunniteltu kyseiseen tarkoitukseen. Tällöin voidaan ehkäistä liikkumista herkillä luontoalueilla ja maataloustuotantoon läheisesti liittyvillä alueilla. Samalla ehkäistään tiiviiden loma-asutusalueiden muodostumista, mikä edistää jo olemassa olevien lomakiinteistöjen viihtyisyyttä ja rauhallisuutta.

Virkistysalueverkoston kattavuus puolestaan turvaa tasapuolisesti asukkaille mahdollisuuden luontoharrastukseen.

Virkistys- ja ulkoilualueet tuovat alueen matkailulle lisäarvoa. Yritystoiminnan monipuolistaminen ja laajentaminen tai uusien yritysten saaminen alueelle voi tuoda alueelle uusia työpaikkoja. Taloudelliset haitat maataloustuotannolle ovat epätodennäköisiä, sillä varaus pyrkii turvaamaan tuotantoedellytykset ja –alueet.

12.4.1 Ulkoilureitit

Selite: Merkinnoilla osoitetaan ylimaakunnallisesti merkittävät melonta, vaellus- ja pyöräilyreitit, jotka on osoitettu Ylimaakunnallinen ulkoilu- ja luontomatkailuhanke –projektin mukaisesti.

Arviointi: Ulkoilureittien tavoitteena on ohjata kuntien maankäyttöä ja ulkoilureittisuunnittelua, siten että maakunnallinen ja ylimaakunnallinen ulkoilureittien yhteystarve otetaan riittävästi huomioon. Reitit ovat osa maakunnan virkistysalueverkostoa. Niiden ylläpitäminen tukee asukkaiden hyvinvointia, luontoharrastusta ja luontomatkailun kehittämistä.

Paikallisten hevostilojen ja matkailun edistämisen näkökulmasta olisi toivottavaa, että edellytyksiä maastoratsastusreiteille voitaisiin osoittaa.

Taulukko 16. Ulkoilureitit -merkintöjen vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Edistää henkistä ja fyysistä hyvinvointia.	++	Maaomistajat eivät halua kuljoja ”reviirilleen”.	--
Edistää luontoharrastustoimintaa.	+	Haittaa metsästystä.	-
Tukee luontomatkailuelinkeinon kehittämistä.	++	Ratsastuksen harrastajia ei ole huomioitu.	-

12.4.2 Ylimaakunnallinen moottorikelkkareitti

Selite: Merkinnoilla osoitetaan taajamien ulkopuoliset ylimaakunnalliset merkittävät moottorikelkkareitit Ylimaakunnallinen ulkoilu- ja luontomatkailuhanke –projektin mukaisesti.

Arviointi: Reitit ovat osa maakunnan virkistysalueverkostoa. Niiden ylläpitäminen tukee matkailun kehittämistä. Maa- ja metsätalous on otettu huomioon jo suunnitteluvaiheessa, joten taloudellista haittaa yrittäjille ei pitäisi koitua.

Taulukko 17. Ylimaakunnallinen moottorikelkkareitti -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Ohjaa luonnon käyttöä.	+	Toiminta aiheuttaa melua.	--
Tukee matkailuelinkeinon kehittämistä.	+	Haittaa luontoharrastusta.	-

12.4.3 Retkeily- ja ulkoilualue (VR)

Selite: Merkinnällä osoitetaan yleiseen virkistykseen ja ulkoiluun tarkoitettuja maakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä vapaa-ajan ja luontomatkailun alueita. Alueella on voimassa MRL 33 § mukainen rakentamisrajoitus.

Arviointi: Virkistysalueet tarjoavat asukkaille mahdollisuuksia fyysisen ja henkisen kunnon ylläpitämiseen. Samalla virkistysalueen edistävät luontomatkailun toimintaedellytyksiä. Ne toimivat osana viheralueverkostoa. Metsätaloudelle alueista ei pitäisi olla merkittävää haittaa. Merkintä haittaa maankäytön muutoksia kohdealueella ja rajoittaa rakentamista.

Taulukko 18. Retkeily- ja ulkoilualue -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Edistää henkistä ja fyysistä hyvinvointia.	++	Maaomistajat eivät halua kuljijoita ”reviirilleen”.	--
Edistää luontoharrastustoimintaa.	+	Rajoittaa rakentamista	---
Tukee luontomatkailuelinkeinon kehittämistä.	++	Haittaa metsästystä.	-

12.4.4 Virkistyskohde, luonnonsatama

Selite: Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät virkistyskohteet ja veneilyverkostojen osana toimivat luonnonsatamat.

Arviointi: Venesatamat ovat tärkeä osa virkistysalueita ja tukevat luontomatkailua. Kohteiden sijainnit syrjässä, joten ei pitäisi aiheuttaa häiriötä asutukselle.

Taulukko 19. Virkistyskohde ja luonnonsatama -merkkien vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Edistää matkailuelinkeinoa.	++	Häiritsee lähialueen asukkaita.	--
Edistää ulkoilu- ja virkistystoimintaa.	++	Aiheuttaa melua.	--

12.4.5 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta (MU)

Selite: Merkinnällä osoitetaan maa- ja metsätalousvaltaisia alueita, jotka pääkäyttötarkoituksen lisäksi ovat ulkoilun kannalta maakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä.

Arviointi: Alueet tukevat virkistysalueverkostoa ja luontomatkailun edellytyksiä. Alueen pääkäyttötarkoitus maatalouteen turvataan merkinnän myötä, joten taloudellisia vaikutuksia maatalouden harjoittajille ei pitäisi aiheutua.

Taulukko 20. Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Ohjaa liikkumista siihen soveltuville alueille.	++	Maanomistajat voivat kokea alueella liikkujat häiriönä.	--
Edistää matkailuelinkeinoa.	++		
Edistää ulkoilu- ja virkistystoimintaa.	++		
Turvaa alueen käytön maa- ja metsätalouden tarpeisiin.	+++		

12.5 Luonnonperintö

Maanomistajien näkökulmasta luonnonperinnön suojeleminen nähdään vaikutuksiltaan vain negatiivisena lähinnä maankäytönrajoitusten vuoksi. Matkailuyritysten näkökulmasta esim. kansallispuistoalueet ovat tuoneet alueelle luontomatkailijoita ja mahdollistaneet uusien palveluiden ja yritysideoiden kehittämisen. Luonnonperintö joka tukee matkailu- ja virkistyspalveluita tulee nähdä taloudellista kilpailukykyä lisäävinä tekijöinä (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2008).

Ekologisesti arvokkaiksi alueiksi merkityt alueet voivat vaikuttaa turpeen ja kiivaaineisten ottoon. Ympäristövaikutusten arvioinnissa ja lupien myöntämisessä arvokohteet on huomioitava. Tekniseen huoltoon liittyvien rakennushankkeiden yhteydessä luonnonperintökohteet on huomioitava, mikä voi vaikuttaa hankkeiden toteuttamiseen ja kustannuksiin.

Luonnonperintökohteet toimivat virkistytymisen ja luontomatkoilukohteina, joten niillä voi on suuri vaikutus ihmisten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin.

12.5.1 Natura 2000 –verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue

Selite: Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätösten mukaiset sekä ohjelmatäydennysehdotuksen mukaiset Natura 2000 –ohjelman alueet, joiden suojeluarvojen huomioon ottamisesta on säädetty LSL 65 ja 66 §:ssä.

Arviointi: Natura 2000 –verkoston alueet ohjaavat yksityiskohtaisempaa kaavoitusta ja muuta alueiden käyttöä. Maakuntakaavassa alueiden esittämisellä on lähinnä informatiivinen merkitys, sillä mahdolliset rajoitteet ovat jo olemassa lainsäädännön kautta.

Alueiden asukkaiden kannalta useat Natura –alueet toimivat luonto- ja virkistysalueina.

Merkintä ei periaatteessa heikennä tai rajoita merkittävästi maatalouden edellytyksiä, sillä jo lakisääteinen velvoite rajoittaa esim. toimintaa Natura 2000 alueilla. Näillä alueilla maatalojen tulee joka tapauksessa kiinnittää erityistä huomiota viljelytoimien toteutustapaan. Suorien maataloustukien ehdoissa on velvoite noudattaa täydentäviä ehtoja, joiden noudattaminen kohdistuu lajien yksilöihin kohdistuvaan suojeluun, Natura 2000 verkoston avulla toteutettaviin luontotyyppeihin ja lajien elinympäristöihin kohdistuvaan aluesuojeluun. Näissä viljelijöitä velvoitetaan tiedostamaan alueisiinsa kohdistuvat rajoitteet ja toimimaan Luontodirektiivi 93/43 mukaisesti. Lisäksi näiden täydentävien ehtojen toteutumista valvoo TE –keskuksen maaseutuosasto.

Taulukko 21. Natura 2000 –verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Alueen asukkaat ja maanomistajat oppivat tiedostamaan alueensa luontoarvoja.	++	Aiheuttaa rajoitteita alueen maankäytölle, millä voi olla taloudellista haittaa maanomistajille.	---
Voivat toimia luontomatkoiluverkoston osana.	++		
Ympäristötuen erityistukea kohdennetaan myös Natura –alueiden hoitoon, josta voi olla viljelijälle taloudellista etua.	+		

12.5.2 Luonnon ja monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo)

Selite: Merkinnällä osoitetaan luonnon monimuotoisuuden kannalta maakunnallisesti merkittäviä ja lajirikkaita luontoalueita, harvinaisia luonnonmuodostelmia sekä ekologisten yhteyksien kannalta merkittäviä luontokohteita.

Arviointi: Alueiden merkintä myös maakuntakaavaan helpottaa arvokohteiden tiedostamista. Samalla alueen asukkaat tiedostavat paremmin alueen luonto- ja kulttuuriympäristön arvot paremmin. Osalla aluissa voi olla myös merkittävä rooli luontomatkailukohteina. Näiden alueiden olemassa voidaan hyödyntää ja huomioida myös matkailu- ja virkistysalueverkostoiden suunnittelussa.

Periaatteessa ympäristötuen erityistuen kohdentumista pyritään kohdentamaan arvokkaiksi luokitelluille perinnebiotoopeille. Käytännössä tukea haetaan useimmiten vain kohteisiin, joissa viljelijällä on muutenkin motivoitunut hoitamaan aluetta.

Taulukko 22. Luonnon ja monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Alueen asukkaat ja maanomistajat oppivat tiedostamaan alueensa luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita.	++	Maanomistajille aluemerkinnot voivat aiheuttaa maankäytön rajoituksia, joilla voi olla taloudellisia vaikutuksia.	--
Perinnebiotopit ovat merkittävä osa kulttuurimaisemaa, joten niiden säilymisen edistäminen ylläpitää koko alueen maisemanhoitoa.	+		
Voivat toimia luontomatkailuverkoston osana.	+		
Ympäristötuen erityistukea kohdennetaan erityisesti arvokkaiksi luokitelluille perinnebiotoopeille, joten merkinnästä voi olla viljelijälle taloudellista etua.	+		

12.5.3 Suojelualue (S)

Selite: Merkinnällä osoitetaan luonnonarvoiltaan maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä alueita tai kohteita, kun kyseessä ei ole selvästi tietyn erityislainsäädännön mukaisesta suojelualueesta tai kyse on kokonaisuudesta, joka

voidaan toteuttaa useamman lainsäädännön perusteella tai voidaan toteuttaa MRL:llä ja sen mukaisilla määräyksillä.

Arviointi: Tämä aluevaraus voi tuoda maanomistajille maankäytön rajoituksia ja merkinnällä voi olla merkittäviä taloudellisia haittoja maanomistajille esim. turvetuotantoa rajoittavia vaikutuksia.

Aluumerkintä tukee maakunnan virkistysalueverkostoa ja tukevat luontomatkailua.

Taulukko 23. Suojelualuevaraus -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Alueet tukevat luontoretkeilyä ja – opetusta.	++	Varaus voi aiheuttaa maanomistajille maankäytön rajoituksia, joilla voi olla taloudellisia vaikutuksia	---

12.5.4 Luonnonsuojelualue (SL)

Selite: Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltaviksi tarkoitettuja alueita. Näitä ovat kansallispuistot ja muut luonnonsuojelualueet. Suojelualueiksi on osoitettu suojeluohjelmien alueita sekä Natura 2000 –ohjelman alueita, mikäli päätösten yhteydessä on toteuttamiskeinoksi esitetty luonnonsuojelulakia.

Arviointi: Maakuntakaava ei tuo uusia rajoitteita näiden alueiden maanomistajille. Lisäksi maatalouden tilatuen ja ympäristötuen ehtoina olevissa täydentävissä ehdoissa veloitetaan maatalouden harjoittajia huomioimaan EU:n luonnonsuojelua koskevia luonto- ja lintudirektiivistä johtuvia säännöksiä. Nämä koskevat toisaalta lajien yksilöihin kohdistuvaa suojelua ja toisaalta Natura 2000 –verkoston avulla toteutettavaa luontotyyppeihin ja lajien elinympäristöihin kohdistuvaa aluesuojelua (Maa- ja metsätalousministeriö 2006). Maatalousalueilla näiden säännöksiä noudattamista valvoo TE –keskus.

Yksityisille asukkaille nämä luontokohteet voivat toimia virkistysalueina ja ne myös tukevat maakunnan luontomatkailun kehittämistä.

Taulukko 24. Luonnonsuojelualue -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /+++	Negatiiviset	- /- /---
Alueet tukevat virkistämistä, luontoretkeilyä ja -opetusta.	++	Varaus voi aiheuttaa maanomistajille maankäytön rajoituksia, joilla voi olla taloudellisia vaikutuksia	---
Tukee matkailuyritysten toimintaa ja liikeideoiden tuotteistamista.	++		
Lisää alueen matkailun kilpailukykyä.	+		

12.5.5 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY)

Selite: Merkinnällä osoitetaan maa- ja metsätalousvaltaisia alueita, joilla kulttuuri- ja luonnonmaiseman arvoihin ja ympäristönhoitoon tulisi kiinnittää erityisiä huomioita.

Arviointi: Kohdealueella merkintä turvaa alueen kylärakenteen säilymisen haja-asutusmaisena kohdistamalla rakentamisen olemassa oleville rakennuspaikoille.

Merkintä turvaa alueen yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa maa- ja metsätalouselinkeinojen edellytykset ja kehittymisen, mikä puolestaan turvaa alueen kulttuurimaiseman säilymisen avoimena maaseutuna. Uusille alueille sijoittuvaa haja-asutusta merkintä periaatteessa voi rajoittaa.

Alueet soveltuvat hyvin myös esim. luonto- ja maaseutumatkailun kehittämiseen, kun huomioidaan luonto- ja maisema-arvojen turvaaminen. Itse maataloustuotantoon varauksella ei pitäisi olla vaikutuksia, vaan tavoitteena on turvata tuotannon harjoittaminen. Maa- ja metsätalouteen liittyvää rakentamista merkintä ei rajoita. Metsätaloutta MY –merkintä ei merkittävästi rajoita. Erityisesti näillä alueilla voidaan hyödyntää kestävä metsätalouden rahoituslain mukaista tukea, jota voidaan kohdentaa hankkeisiin, jotka edistävät metsäluonnonhoitoa ja monimuotoisuutta. Muun mahdolliset maankäytön rajoitukset ratkaistaan kuntatason kaavoituksessa.

Taulukko 25. Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Alueet tukevat luontoretkeilyä ja -opetusta.	++	Maanomistajat voivat kokea mahdolliset alueellaan liikkujat häiriönä.	--
Tukee matkailuyritysten toimintaa ja liikeideoiden tuotteistamista.	++		
Lisää alueen matkailun kilpailukykyä.	+		
Turvaa alueen säilymistä maa- ja metsätalousalueina.	++		

12.6 Luonnonvarat

Turvevarojen käytöstä 90 % on energiaturvetta. Kymenlaaksossa on turvetta käyttäviä polttolaitoksia, joille kohtuullisen matkan päästä saatava raaka-aine on tärkeää. Nykyisen hyödyntämismäärän mukaan Kymenlaakson turvevarojen on laskettu riittävän alle sadaksi vuodeksi, jos 80 % soveltuvista turvevaroista aikanaan tultaisiin hyödyntämään. Luonnonsuojelutarkoituksiin Kymenlaaksossa on varattu 10% maakunnan suopintalasta (Kymenlaakson Liitto 2008 c)

POSKI –projektissa tutkituilla alueilla Kymenlaaksossa arvioidut sora- ja hiekkavarat olivat 2001 milj. m³, josta murskauskelpoista ainesta 7,7, milj. m³, soravaltaista ainesta 226 milj. m³ ja hiekkavaltaista 1767 milj. m³. Kulutusarvio Kouvolan seudulla on 30 vuodeksi 17 milj. m³ ja Kotkan seudulla 29 milj. m³. Kiviainesten käyttöennusteen ja voimassa olevien maa-aineslupien perusteella kiviainesten saatavuus Kymenlaaksossa on turvattu seuraavien kahdenkymmenen vuosikymmenen ajanjaksolla. Maa-ainesten arvosta puolet syntyy kuljetuksista, joten maa-ainesten hyödyntämisen taloudelliseen kannattavuuteen vaikuttaa merkittävästi alueiden sijainti käyttökohteista (Keskitalo yms. 2004, .Kymenlaakson Liitto 2008 b).

Maa-ainesten ottamisen osalta tarvetta on erityisesti Etelä-Kymenlaaksossa, mutta hyödynnettävissä olevia maa-ainesvarantoja on enemmän Pohjois-Kymenlaaksossa. Maa-ainesten riittävyys erityisesti Pohjois-Kymenlaaksossa on turvattu kahdeksikymmeneksi vuodeksi.

Maiseman ja ympäristön tilan kokeminen voi vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin. Maa-ainesten ja turpeen otto vaikuttaa aina ympäröivään maisemaan ja alueen ekologiaan sekä lisäävät melua ja raskasta liikennettä alueella. Nämä

heikentävät lähialueiden viihtyisyyttä asuinpaikkana ja mahdollisuuksia virkistyskäyttöön. Turpeen ja maa-ainesten hyödyntämiseen kohdistuva toiminta voi olla pitkäkestoista. Maisemaan ja luontoon kohdistuu pysyviä vaurioita, vaikka alueiden käytön jälkeiseen hoitoon velvoitetaan jo lupavaiheessa.

Vesivarannot ovat tärkeä luonnonvara, kun huomioidaan maailman laajuisesti puhtaan juomaveden puute. Vesiensuojelun- ja hoitoa ohjaavat useat kansainväliset sopimukset sekä valtakunnallisella ja alueellisella tasolla laaditut ohjelmat ja suunnitelmat. Vesivarantojen suojelun epäonnistumisella voi olla myös hyvin laajat sosiaaliset vaikutukset. Vesivarantojen pilaantuminen voi aiheuttaa suuria inhimillisiä kärsimyksiä ja arvaamattoman suurta taloudellista vahinkoa.

12.6.1 Turvetuotantoalue (EOt)

Selite: Merkinnällä osoitetaan turvetuotantoalueita, joilla on voimassa oleva ympäristölupa. Merkinnällä osoitetaan turvetuotantoalueiksi soveltuvia, luonnontilaltaan pitkälle muuttuneita turvealueita, joiden ottotoiminnan edellytykset on selvitetty.

Arviointi: Etelä-Kymenlaaksossa kaavan varaukset eivät tuo oleellisia muutoksia seutukaavaan verrattuna. Pohjois-Kymenlaaksossa Torasjoen valuma-alueelle on aluevarauksia turvetuotannolle, jotka ovat suurimmaksi osaksi metsäojitettuja. Käyttö turvetuotantoon ratkaistaan tapauskohtaisesti ympäristölupa menettelyn yhteydessä.

Maakuntakaavaluonnoksessa esitetyt turvetuotantoalueet ovat pääosin metsäojitettuja ja luonnontilaltaan pitkälti muuttuneita. Luonnontilaisten soiden osittamista tuotantokäyttöön rajoittavat valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet, joiden mukaan turvetuotantoon varataan ensisijaisesti jo ojitettuja soita.

Turveurakoitsijoiden ja turvetta energiana hyödyntävien laitosten näkökulmasta turvetuotannon jatkuvuuden turvaaminen on taloudellisesti erittäin tärkeää. Turpeen energiakäyttöön liittyvät kasvihuonekaasupäästöt ja nopeat muutokset energiankäyttöön liittyvässä politiikassa voivat vaikuttaa yllättävästi turpeen käytön kannattavuuteen.

Turvetuotannon laajat välittömät haitalliset vaikutukset vesistöihin ja luonto- ja maisema-arvoihin heikentävät ennen kaikkea alueiden virkistyskäyttöä. Haitalliset vesistövaikutukset voivat toteutuessaan aiheuttaa yllättäviä negatiivisia taloudellisia vaikutuksia alueen asukkaille ja yrityksille. Alueiden jälkikäytön suunnittelulla on kuitenkin merkittävät vaikutukset alueen ympäristövaikutuksiin pitkällä tähtäimellä. Virkistyskäytölle ja luonnon monimuotoisuudelle turvetuotanto aiheuttaa haittaa, mutta näiden aiheuttavien haittojen rahallinen arvottaminen on hankalaa.

Taulukko 26. Turvetuotantoalue -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /+++	Negatiiviset	- /- /---
Taloudellinen etu turveyrittäjille ja maanomistajille.	+++	Maisema- ja muita ympäristöhaittoja, jotka haittaavat alueiden viihtyisyyttä.	--
Varmistaa turveyrittäjien ja turvetta käyttävien energialaitosten toimintamahdollisuuksia.	+++	Rajoittaa jokamiehen oikeuksia.	--
Edistää työllisyyttä.	+	Vaikutukset vesistöjen virkistyskäyttöön.	--
		Haitat luonnon monimuotoisuudelle ja marjastukselle.	---

12.6.2 Maa-ainesten ottoalue (EOM)

Selite: Merkinnällä osoitetaan maa-ainekslain piiriin kuuluvia maa-ainesten ottamiseen soveltuvia alueita, joiden osalta on selvitetty pohjavedenhankinnan sekä aluerakenteen ja luonnon- ja maisemasuojelun tavoitteiden ja ottotoiminnan yhteensopivuus.

Arviointi: Maa-ainesten hyödyntäminen on luvanvaraista toimintaa ja ympäristövaikutukset arvioidaan tapauskohtaisesti. Erityisesti toiminnan vaikutukset maisemaan ovat usein merkittäviä, mikä vaikuttaa merkittävästi lähialueen viihtyisyyteen ja houkuttelevuuteen. Maa-ainesten hyödyntäjän on sitouduttava maa-ainesten ottoalueiden jälkihoitoon jo lupavaiheessa.

Maakunnan maa-ainesten omavaraisuudella on merkittävä positiivinen vaikutus rakentamiskustannuksiin, erityisesti suunniteltujen tiehankkeiden kustannustehokkuuden kannalta. Luonnonvaroille, maisemalle ja virkistyskäytölle maa-ainesten otto on haitallista, mutta näiden laadun heikkenemisen rahallinen arvottaminen on myös vaikeaa. Huolimatta maa-ainesten hyödyntämiseen vaadittavista luvista ja niiden yhteydessä tehtävistä ympäristövaikutusten tarkastelusta, aiheuttaa maa-ainesten otto ja erityisesti kalliomurskaus melua ja raskasta liikennettä, joka voi aiheuttaa haittaa lähialueen asukkaille ja kiinteistöille arvon alenemista.

Taulukko 27. Maa-ainesten ottoalue -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Alueellisten tienrakennushankkeiden ja muun rakentamisen kustannustehokkuuden turvaaminen.	+++	Maisemavauriot, heikentävät alueen virkistyskäyttöä.	--
Edistää työllisyyttä.	++	Melu, pöly ja raskas liikenne lisääntyvät alueilla.	---

12.6.3 Tärkeä pohjavesialue (pv)

Selite: Merkinnällä osoitetaan pohjavesialueet, jotka ovat ympäristöhallinnon luokituksen mukaisesti I tai II –luokan pohjavesialueita.

Arviointi: Maakuntakaavanluonnoksessa on esitetty ympäristöhallinnon luokituksen ja rajoituksen mukaisesti I ja II –luokan pohjavesialueita. Pohjavesialueilla edellyttää asutukselta ja elinkeinotoiminnalta tehostettuja vesiensuojelutoimenpiteitä. Pohjavesien suojeluvastuu kuuluu kaikille. Viranomaisten on otettava pohjavesialueet huomioon mm. käsiteltäessä maankäyttö- ja rakentamislain mukaisia kaavoja, ympäristösuojelulain ja vesilain mukaisia lupasioita tai maa-ainesten ottamislupia.

Pohjaveden suojaustarve teiden ja taajamien läheisyydessä voi aiheuttaa merkittäviä kustannuksia. Maatalousalueilla, jotka sijaitsevat pohjavesialueilla on merkittäviä lannan varastointiin ja levittämiseen sekä väkilannoitteiden ja torjunta-aineiden käyttöön liittyviä rajoitteita. Kotieläintiloilla voi aiheutua erittäin merkittäviä lisäkustannuksia lannan kuljettamisesta ei-pohjavesialueilla oleville pellolle. Pohjavesirajoituksista on tiedotettu maatalouden harjoittajille. Pohjavesialueilla maatalouteen kohdistuvien rajoitusten huomioiminen on pääosin lakisääteistä ja huomioitu tukiehdossa. Täydentävät ehdot ovat tilatuen ja ympäristötuen ehtoina ja niiden noudattamista valvoo TE –keskus (Maa- ja metsätalousministeriö 2006). Pohjavesirajoitteiden huomiotta jättäminen voi aiheuttaa maatilayrittäjille tukisanktioita.

Pohjavesialueiden osalta maakuntakaavaluonnos ei periaatteessa tuo uusia rajoituksia tai velvoitteita maataloustuotantoon tai maaseudun uudisrakentamiseen. Maatalouden ympäristötuen suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito erityistukea ohjataan pohjavesialueille, jolloin voidaan samalla vähentää pohjavesien pilaantumisriskiä ja yritystoiminnalle aiheutuvia taloudellisia haittoja.

Haja-asutusalueilla yksityisille ihmisille pohjavesialueella asuminen aiheuttaa erityisvaatimuksia jätevesienkäsittelyssä, sillä maahan imeyttämistä ei sallita. Lisäksi erityisesti on huomioitava öljysäiliöiden sijoittaminen sisätiloihin ja erityissuojaukset.

Taulukko 28. Tärkeä pohjavesialue -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /+++	Negatiiviset	- /- /---
Turvaa yhteiskunnan vesihuollon toimintavarmuutta.	+++	Maankäytön rajoitteet voivat tuoda taloudellista haittaa maanomistajille.	--

12.6.4 Vedenhankinnan kannalta arvokas pintavesialue

Selite: Merkinnällä osoitetaan pintavesialueet, jotka ovat ominaisuuksiltaan arvokkaita ja jotka voivat olla tai ovat yhdyskunnan vedenhankinnan kannalta tärkeitä. Merkinnällä turvataan koko maakunnan vedenhankinnan kannalta tärkeimpiä pintavesialueita. Merkinnällä osoitetaan myös valtioneuvoston päätöksen mukaiset ” erityistä suojelua vaativat vesistöt”.

Arviointi: Pintavesien hyödyntäminen täydentää yhteiskunnan vesihuoltoa, millä voi olla laajat taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset koko yhteiskunnan toimintaan esim. kriisitilanteissa. Pintavesien suojelu tukee myös vesistöjen virkistyskäyttöä, joten vaikutukset kohdentuvat laajaan väestöryhmään.

Maatalouden aiheuttamaa ravinnekuormitusta pyritään minimoimaan ohjalla ympäristötuen erityistukia riskialueille. Tukien avulla voidaan vähentää yritystoiminnalle aiheutuvia taloudellisia haittoja ja pintaveden kuormitusriskiä.

Taulukko 29. Vedenhankinnan kannalta arvokas pintavesialue –merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /+++	Negatiiviset	- /- /---
Turvaa yhteiskunnan vesihuollon toimintavarmuutta.	+++	Vesiensuojeluun kohdentuvat erityistoimenpiteet voivat aiheuttaa lisäkustannuksia yrityksille.	--
Edistää alueen virkistyskäyttöarvon säilymistä.	+++		
Tukee alueen yritystoiminnan edellytyksiä.	++		

12.6.5 Arvokas harjualue tai muu geologinen muodostuma

Selite: Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät geologiset muodostumat, jotka ovat maisemallisesti tai geologisesti merkittäviä.

Arviointi: Aluevarauksen kohdealueiden maankäytöllä on huomattavat rajoitukset. Merkinän avulla suojellaan mm. maisemakuvaa, luonnon monimuotoisuutta ja luonnonesiintymien vahingoittumista. Maa-ainesten hyödyntäminen on näillä alueilla mahdollista. Maa-ainesten ottoon vaaditaan kuitenkin muun lupamenettelyn lisäksi maakuntaliiton lausunto. Maanomistajille rajoitettu maankäyttö voi aiheuttaa taloudellisia menetyksiä.

Alueen asukkaiden näkökulmasta vaikutus on myönteinen, sillä maankäytön rajoitteet suojelevat maisemaa ja luontoarvoja, joilla voi olla merkittäviä vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja motivaatioon harrastaa ulkoilua.

Taulukko 30. Arvokas harjuaalue tai muu geologinen muodostuma – merkinän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /+++	Negatiiviset	- /- /---
Suojelee maisemaa ja muita ympäristöarvoja, joilla on vaikutuksia alueiden viihtyisyyteen ja virkistyskäyttöön.	+++	Maa-ainesten ottoon liittyvät rajoitukset voivat aiheuttaa taloudellisia menetyksiä maanomistajille.	--

12.7 Liikenne

Liikenteen kehittämisellä on sekä negatiivisia että positiivisia vaikutuksia. Alueen asukkaille ja yrittäjille vaikutukset ovat pääosin positiivisia. Tieyhteyksien parantuminen voi olla ratkaiseva tekijä yritystoiminnan kilpailukyvyyn kannalta tai asuinpaikan valinnassa. Liikenneyhteyksien parantuminen voi tuoda alueelle uusia yrityksiä, jolloin alueelle voi tulla uusia työpaikkoja, uusia asukkaita ja kunnalle uusia veron maksajia. Matkailuyritykset erityisesti voivat hyötyä monipuolisista liikenneyhteyksistä. Kunta- ja valtionsektorille vesi- ja tieliikenteen hankkeet kuitenkin aiheuttavat suuria rakentamis- ja ylläpitokustannuksia.

Maaseudun näkökulmasta liikenneyhteyksillä on merkittävä vaikutus kylien elinkelpoisuuteen. Kylien palveluiden siirtyminen kuntakeskuksiin ja taajamiin aiheuttaa erityisen suuren vaatimuksen maaseutualueiden liikenneverkoston kattavuuteen. Yhdystieverkostolla vaikutetaan kylien elinkelpoisuuteen merkittävästi. Liikennejärjestelyillä voi olla merkittäviä vaikutuksia yksittäisten ihmisten henkiseen hyvinvointiin ja taloudelliseen hyvinvointiin. Työpaikkaliikenteen toimivuus voi olla ratkaiseva tekijä asuinpaikan valinnassa. Toimiva liikenneverkosto parhaimmillaan edistää elinkeinojen toimintaedellytyksiä. Lisäksi maatilojen tilakoon kasvaminen ja tuotantomäärien kasvaminen aiheuttaa uudenlaisia paineita maaseudun tieliikenteelle. Raskaiden kuljetusten osuus lisääntyy, joten teiden kunnolle asetetaan entistä suurempia vaatimuksia.

12.7.1 Maaliikenne

- Moottori- tai moottoriliikennetie ja vaihtoehtolinjaukset
- Kaksiajoratainen valta-, kanta- tai seututie tai pääkatu ja vaihtoehtolinjaukset
- Valtatie tai kantatie
- Seututie tai pääkatu
- Yhdystie

Liikennejärjestelyiden osalta suurimpia epävarmuustekijöitä tuovat moottori- tai moottoriliikennetielinjauksien vaihtoehdot Hamina-Virojoki ja Loviisa – Kotka.

Rekkaliikenne aiheuttaa nykyisin suuria ongelmia Hamina-Virolahti alueella. Se haittaa asukkaiden jokapäiväistä liikkumista ja aiheuttaa melua. Vaikka uudella tielinjauksella pyritään poistamaan rajaliikenteen ongelmia, toteutuessaan uusi tie pirstoo alueen maisemaa ja hankaloittaa paikallisten ihmisten jokapäiväistä elämää. Linjausvaihtoehdosta riippuen kiinteistöjä jää tiehankkeen alle. Uusi tie rikkoon metsä- ja peltopalstoja ja katkaisee olemassa olevaa tieverkostoa. Haittaa syntyy erityisesti peltoliikenteelle. Peltojen ja kiinteistöjen kuivatusjärjestelmiin tiehanke voi myös vaikuttaa. Asuinkiinteistöille voi aiheutua melua haittoja ja kiinteistöjen arvon alenemista Taloudelliset vaikutukset maaseutuyrittäjille ja alueen asukkaille voivat muodostua arvaamattoman suuriksi. Melu ja arvokkaan kulttuurimaiseman pirstoutuminen voivat vaikuttaa ihmisten henkiseen hyvinvoinnin kokemiseen. Niissä vaihtoehdoissa, joissa tie kiertää taajamat ja kylä, voi kylien liikenteen rauhoittuminen olla asukkaille positiivinen vaikutus.

Uudet tielinjaukset saattavat myös eheyttää aluerakennetta ja helpottaa työpaikkaliikennettä. Tiealueen lähikylien kilpailukyky asuinpaikkana saattaa myös lisääntyä, jolloin väestörakenteen ongelmat voivat lieventyä. Positiivista asukkaiden kannalta olisi tieliikenteen turvallisuudenlisääntyminen. (Tiehallinto 2008).

Valtatie 7:n linjauksen vaikutukset välillä Loviisa – Kotka ovat samansuuntaisia. Tielinjaus lisää turvallisuutta, mutta pirstoo maisemaa, peltoalueita ja voi heikentää paikallisliikenteen toimivuutta. Liikenteen aiheuttamat haitat kuten melu vähenevät asutusalueilla.

Valtatie 6:n linjausvaihtoehdot Utissa voivat toteutuessaan merkittävästi pirstoa kyläaluetta, mahdollisesti rikkoo peltoalueita ja vaikeuttaa puolustusvoimien toimintaa. Lisäksi haittaa voi koitua maisemalle, urheilu- ja virkistysalueille. Edellisten lisäksi melu ja pöly myös voivat vähentää ihmisten viihtyvyyttä. (Tiehallinto 2007)

Matkailuelinkeinojen harjoittajille uusista tielinjauksista saattaa aiheutua sekä myönteisiä että positiivisia vaikutuksia. Tieliikenteen sujuvuus voi lisätä matkailijoiden määrää. Moottoritien liittymien sijainti ja vähäinen määrä voi haitata paikallisliikennettä, jolloin matkailuyritysten saavutettavuus voi kärsiä. Erityisesti turistien liikkumisen helpottuminen tuo lisää uusia asiakkaita.

Taulukko 31. Maaliikenteeseen liittyvien merkintöjen vaikutukset.

Positiiviset	+ / + / +	Negatiiviset	- / - / -
Liikenneturvallisuus kasvaa.	+++	Mahdollisesti pirstoo kyläalueita.	--
Nopeuttaa läpikulkuliikennettä ja työpaikkaliikennettä.	++	Pirstoo kiinteistöjä, josta voi olla merkittäviä taloudellisia ja sosiaalisia haittoja.	---
Sujuvammat liikenneyhteydet edistävät yritystoiminnan edellytyksiä.	++	Peltoliikenne hankaloituu.	--
Edistää matkailuelinkeinoa nopeutuneiden liikennejärjestelyiden vuoksi.	+++	Muutoksia peltojen kuivatusjärjestelyihin.	--
Yhdystieverkosto on edellytys kylien elinkelpoisuuden säilyttämisessä ja edistämisessä.	+++	Melu mahdollisesti lisääntyy.	-
		Arvokas kulttuurimaisema pirstoutuu, joka voi heikentää ihmisten hyvinvointia.	--
		Paikoitellen matkailuelinkeinon harjoittajille ja muille olemassa oleville yrityksille voi tulla haitta, jos yrityksen saavutettavuus heikkenee tielinjauksesta ja tieliittymien muutoksien seurauksena.	--

12.7.2 Vesiliikenne

Vesiliikenteen yhteystarve tukee erityisesti matkailuelinkeinon kehittymistä. Huviveneliikenneyhteydet ovat matkailuverkoston kehittämiskohde. Toisaalta huviveneliikenne aiheuttaa myös haittoja kuten melua. Vesiliikenne vaihtoehtoisena rahtiliikenteen kuljetusmuotona voi tulevaisuudessa olla myös kilpailukykyinen vaihtoehto, etenkin kun huomioidaan rekkaliikenteen aiheuttamat ongelmat ja itse tiekuljetusten kalleus polttoaineiden hinnan nousun seurauksena.

Laivaväylä ja uusi vaihtoehtoinen laivaväylä

Selite: Merkinnöillä osoitetaan tärkeimmät kauppamerenkulun väylät ja Kotka-Haminan idänväylän vaihtoehto.

Arviointi: Linjausten haitat kohdistuvat saariston ympärivuotiseen asutukseen ja kesäasukkaisiin. Melu, laivaliikenteen aiheuttamat vaaratilanteet ja mahdolliset ympäristöriskit ovat viihtyisyyttä vähentäviä tekijöitä. Toisaalta uudet sy-

vävyälät lisääisivät turvallisuutta vesiliikenteessä. Taloudellinen hyöty kohdistuu Kotkan ja Haminan satamiin.

Taulukko 32. Laivaväylä ja uusi vaihtoehtoinen laivaväylä -merkintöjen vaikutukset.

Positiiviset	+ / + + / + + +	Negatiiviset	- / - - / - - -
Taloudelliset hyödyt Haminan ja Kotkan satamatoiminnalle.	+++	Melu	--
Ympäristöriskit pienenevät, mikä lisää alueen turvallisuutta.	++	Vaarat pienveneille lisääntyvät, jos laivaliikenne vilkastuu.	--
		Häiriöt saariston asukkaille lisääntyvät.	--

Satama-alue

Selite: Merkinnällä osoitetaan aluetarpeiltaan pienet taajama-alueisiin liittyvät satama-alueet. Alueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Arviointi: Satama-alueet palvelevat saaristoliikennettä ja rannikon satamia. Iitin Vuolenkoskelle on esitetty sisävesiliikenteelle satamavaraus. Suurin osa satamavaruuksista palvelee loma- ja matkailutoimintaa, millä on myönteinen vaikutus matkailuelinkeinon edistämiseksi. Poikkeuksena on Hurrin satama-alue Virolahdella, joka toimisi mahdollisesti sivukiven lastaustermiinalina. Tämä toiminta häiritäisi matkailuelinkeinon ja paikallisten asukkaiden viihtyisyyttä lisäämällä melua ja raskasta liikennettä.

Veneväylä, venesatama

Selite: Veneväylämerkinnällä osoitetaan ensisijaisesti veneilyn runkoväylät sekä muut alueellisesti merkittävät veneilyn pääväylät.

Selite: Venesatamamerkinnällä osoitetaan vähintään seudullisesti merkittävät pienvenesatamat.

Arviointi: Varaukset palvelevat pienveneilyä, jolla on virkistys- ja matkailutoimintaa tukeva vaikutus. Reittien ja rantautumispaikkojen huomioiminen tarkemmassa suunnittelussa tukee matkailupalveluiden kehittämistä.

Heinola-Kuusankoski kanava

Selite: Merkinnällä osoitetaan Heinola-Kuusankoski kanava.

Arviointi: Kanava parantaisi teollisuuden puuhuoltoa ja avaisi Pohjois-Kymenlaakson veneilyalueen Keski-Suomeen. Teollisuuden lisäksi matkailu hyötyisi kanavasta.

Taulukko 33. Heinola-Kuusankoski kanavan vaikutukset.

Positiiviset	+ / + / + / +	Negatiiviset	- / - / -
Edistää matkailua.	++	Melu	--
Edistää teollisuuden kuljetuksia.	++	Rakentamisen aiheuttamat haitat kiinteistöille.	---

12.7.3 Raideliikenne

Raideliikenteen kehittämisen tarve voi tulla ajankohtaiseksi polttoaineiden hinnan nousun myötä. Lisäksi raskaan rekkaliikenteen aiheuttamia ongelmia pitäisi pystyä vähentämään Kymenlaaksossa ja kuljetuksia pitäisi siirtää entistä enemmän rautateille, jolloin ympäristöhaitat (kasvihuonekaasut, melu, rekkojen aiheuttamat tieliikenteen ongelmat) vähenisivät ja asukkaiden kokemat tieliikenteen haitat vähenisivät.

Rautatieliikenteen rakentaminen ja itse raideliikenne pirstoo maisemaa, aiheuttaa melua ja heikentää lähialueen arvoa asuinalueena. Toisaalta melu-
vyöhykkeen ulkopuolella alueiden houkuttelevuus voi lisääntyä erityisesti, jos junasta saadaan kilpailukykyinen vaihtoehto autoliikenteelle.

12.7.3.1 Päärata, varaus

Selite: Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti, maankunnallisesti ja seudullisesti merkittävän uuden pääradan ohjeellinen sijainti

Arviointi: . Maakuntasuunnitelman mukaan Kymenlaakso on osa Etelä-Suomen toiminnallista rakennetta ja se edellyttää nykyistä parempia yhteyksiä pääkaupunkiseudulle. Kaavassa osoitettu ohjeellinen ratalinja noudattaa Helsingistä itään suuntautuvan radan yleissuunnitelmassa 1982 esitettyä linjaa. Merkinnällä osoitetaan ratayhteyden mahdollinen jatko Haminasta itään. Linjaus noudattaa seutukaavan linjausta. Linjaus kulkee joidenkin viljelyalueiden läpi ja kyläalueiden läheisyydestä.

Rata nopeuttaa toteutuessaan merkittävästi liikenneyhteyksiä pääkaupunkiseudulle, jolloin mm. pendelöinti Etelä-Kymenlaaksosta helpottuu. Työpaikan perässä muutto pääkaupunkiseudulle voi merkittävästi vähentyä, jolla voi olla suuriakin vaikutuksia maakunnan väestötappioihin. Mahdollisuus asua kotiseudullaan on monille henkistä hyvinvointia lisäävä tekijä. Väestötappioiden väheneminen vaikuttaa myönteisesti myös kuntatalouteen veronmaksajien säilyessä maakunnassa.

Ratahanke aiheuttaa kohdealueen kiinteistöille suuria haittoja. Esimerkiksi Pyhtäällä ratalinja pirstoo arvokasta maaseutumaisemaa ja haittaa maatalouselinkeinon harjoittajia merkittävästi mm. vähentämällä alueen peltoalaa ja maatalousyrittäjien toimintaedellytyksiä huomattavasti.

Taulukko 34. Päärata, varaus -merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /+++	Negatiiviset	- /- /---
Raideliikenne vähentää tieliikenteen päästöjä ja lisää alueiden viihtyisyyttä.	+++	Rakentaminen ja olemassaolo rikkovat luonto- ja maisema-alueita.	--
Lisää tiealueiden turvallisuutta.	+++	Aiheuttaa melua paikallisesti.	-
Vähentää teiden ylläpitokustannuksia	+	Ratalinjaus pilkkoo kiinteistöjä. Haittaa maataloustuotantoa.	-- -

12.7.4 Lentoliikenne (LL)

Selite: Merkinnällä osoitetaan lentotoiminnoille varattu alue. Alueella on voimassa MRL 33 § mukainen rakentamisrajoitus.

Arviointi: Lentoliikenteen alueita kaava-alueella on kaksi. Utin lentokenttä on puolustusvoimien tarkoituksiin. Wredebyn kenttä mahdollistaa lentoharrastustoiminnan.

Utin alueella lentoliikenteen melu on alueen maankäyttöä rajoittava tekijä. Alueen sijainnin ja liikenneyhteyksien puolesta Utti olisi erinomainen asutuksen kehittämisaalue, mutta lentoliikenne melu heikentää merkittävästi alueen houkuttelevuutta asuinpaikkana. Wredebyn toiminta on erityyppistä, käyttöaste huomattavasti vähäisempää ja asutusalueita ei ole lähellä.

Taulukko 35. Lentoliikenne merkinnän vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /+++	Negatiiviset	- /- /---
Työpaikkoja säilyy Utissa.	++	Aiheuttaa melua.	--
Harrastuslentoliikenne turvattu.	+	Rajoitteet muulle maankäytölle. Haittaa asumisviihtyisyyttä.	- --

12.8 Erityisalueet

12.8.1 Viheryhteys

Selite. Merkinnällä osoitetaan ekologiseen verkostoon ja virkistysalueverkostoon kuuluvat viheryhteystarpeet.

Arviointi: Luonnonvaraisten eläinten mahdollisuus vaeltaa luonnon ydinalueita toiselle on turvaa lajien siirtymisen alueelta toiselle. Viheryhteysverkosto tarjoaa myös ihmiselle reittejä virkistyskäyttöön. Luonnonvaraisten eläinlajien monimuotoisuuden ja lajimäärien säilyminen vaikuttaa hyvin monella tasolla myös ihmisten hyvinvointiin. Eliölajien ekologisella tasapainolla on vaikutuksia suoraan riistalajien myönteisen kehityksen kannalta, mutta vaikutukset voivat heijastua myös maa- ja metsätalouden harjoittamisen ekologiseen tasapainoon myönteisesti. Mahdollisuus luontokokemuksiin mm. lintujen tarkkailu, tarjoaa merkittävälle väestömäärälle mahdollisuuden virkistäytymiseen ja samalla henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ylläpitoon.

Viheryhteysverkosto lisää myös ihmisten turvallisuutta liikenteessä, kun esim. hirvieläimet löytävät luontaisia kulkureittejä siirtyessään paikasta toiseen.

12.8.2 Melualue

Selite: Merkinnällä osoitetaan alueita, joiden melutaso on yli 55 dB.

Arviointi: Merkintä ohjaa ja rajaa selkeästi alueen maankäyttöä, jolla minimoidaan ongelmia. Kohdealueen maankäyttö on hyvin rajoitunutta ja häiritsee alueen asutusta ja virkistyskäyttöä. Alueet ovat lähinnä jo olemassa olevien puolustusvoimien alueiden yhteydessä. Melualue –merkinnän puuttuminen voi ohjata uutta asutusta virheellisesti.

12.8.3 Alue, rajoitettu kulkeminen

Selite: Merkinnällä on osoitettu Pahkajärven ampuma-alueen edellyttämä rajoitusalue.

Arviointi: Alueella liikkuminen on turvallisuussyistä rajoitettua. Varaus sulkee alueita pois jokamiehenoikeuksilta ja rajoittaa muuta mahdollista maankäyttöä. Merkintä ohjaa muuta maankäyttöä, jolloin minimoidaan mahdollisia ongelmia.

12.8.4 Osa-alue, ajoittain puolustusvoimien harjoitustoimintaa (eph)

Selite: Merkinnällä osoitetaan alueita, joilla on maa- ja metsätaloustalouden ohella ajoittain sopimukseen perustuvaa puolustusvoimien harjoittelutoimintaa.

Arviointi: Merkintä rajoittaa alueen maankäyttöä. Taloudelliset haitat kohdistuvat alueen maanomistajiin. Alueidenkäyttö rajoittaa jokamiehenoikeuksia. Merkintä ohjaa muuta maankäyttöä, jolloin minimoidaan mahdollisia ongelmia.

12.8.5 Tuulivoima (tv)

Selite: Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät tuulivoimapuistojen sijoituspaikaksi soveltuvat alueet.

Arviointi: Tuulivoimalan haitallisia vaikutuksia ovat melu ja maisemavauriot, jotka vähentävät lähialueiden viihtyisyyttä. Nämä ongelmat kohdentuvat vain paikallisti. Tuulivoimalan osalta on huomioitava sen taloudellinen merkitys ja yleensä mahdollisuus lisätä sähköntuotantoa ilman kasvihuonepäästöjä. Merkintä ohjaa energiatuotantoa kestäväen kehityksen suuntaan, mikä on koko yhteiskunnan etu. Tuulivoiman aiheuttamalla maisemavaurioilla voi olla vaikutuksia ihmisten kokemaan viihtyisyyteen.

12.8.6 Pääkaasulinja

Selite: Merkinnällä osoitetaan korkeapaineiset maakaasuputket. Alueella on MRL 33 § mukainen rakentamisrajoite.

Arviointi: Kaasulinja on olemassa oleva, joten kaava ei tuo muutoksia. Merkintä turvaa vaihtoehtoisen energian saatavuuden, mutta rajoittaa muuta maankäyttöä.

12.8.7 Kansainvälinen öljyjohto yhteystarve

Selite: Öljyjohdon varauksella varaudutaan Venäjältä tuotavan raakaöljyn tuomiseen putkessa Kilpilahti/Skjöldviikin jalostamolle.

Arviointi: Erityisesti öljyjohdon rakentamisvaihe haittaa alueen muuta maankäyttöä esim. maa- ja metsätaloutta, josta seuraa taloudellisia haittoja maanomistajille. Alueen alkuperäinen maankäyttö maatalousalueilla voi jatkua rakentamisen jälkeen. Rakentamisen yhteydessä tehtävät maansiirtotyö heikentävät paikallisesti peltoalueiden viljelyominaisuuksia. Varaus on tehty, joten maankäytössä haittavaikutukset voidaan kohtuudella ennakoida. Alue rajoittaa elinkeino toiminnan kannalta investointeja.

12.8.8 Erityisalue, urheilutoiminta (E)

Selite: Merkinnällä osoitetaan alueita, joilla harjoitettava erityinen urheilutoiminta aiheuttaa melua ja joilla liikkuminen on rajoitettua. Alueella on voimassa MRL:n mukainen rakentamisrajoitus.

Arviointi: Alueen käyttö aiheuttaa melua, joten se on sijoitettu etäälle asutuksesta. Todennäköisesti alueen käytön haitat eivät ole merkittäviä asutukselle. Merkintä mahdollistaa hyvin monipuolisen toiminnan, mutta rajoittaa muuta maankäyttöä.

12.8.9 Puolustusvoimien alue (EP)

Selite: Merkinnällä osoitetaan sellaiset puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevat varuskunta-, harjoitus- ja vastaavat alueet, joille yleisölle pääsy on estetty.

Arviointi: Maanpuolustuksen alueellisten edellytysten turvaaminen on huomioitu jo valtakunnallisissa maankäytön tavoitteissa. Kymenlaaksossa puolustusvoimilla on laajoja ja valtakunnallisesti merkittäviä alueita. Alueiden käyttö perustuu maanomistajan kanssa tehtäviin sopimuksiin. Sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten näkökulmasta puolustusvoimilla on merkittävä rooli alueen työllistäjänä.

Puolustusvoimien toiminta aiheuttaa melua ja rajoittaa liikkumista. Pysyvälle ja vapaa-ajan asutukselle meluhaitat voivat ajoittain olla merkittäviä. Melu-
vyöhykkeet on kuitenkin huomioitu kaavaluonnoksessa, joten aluevarauksella on selkeä ohjaava vaikutus.

12.8.10 Palveluiden alue (p)

Selite. Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävien julkisten palveluiden ja hallinnon alueet ja kohteet.

Arviointi: Harjun oppimiskeskuksen alue on osoitettu tällä merkinnällä. Alue on merkittävä koulutuspalveluiden ja matkailuun liittyvien palveluiden tarjoaja itärajan tuntumassa. Alueen kehittymismahdollisuudet turvataan varaamalla alue palveluiden alueeksi. Oppimiskeskuksen toiminta ylläpitää ja mahdollisesti lisää alueen työpaikkoja.

Varaus ei kuitenkaan ole ristiriidassa alueen nykyisen maankäytön kanssa, vaan tukee vanhan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kartanomiljöön säilymistä. Harjun oppimiskeskuksen toimintatapa on sopusoinnussa alueen maise-manhoidon kanssa.

Alueen asukkaille oppimiskeskuksen toiminnasta voi aiheutua häiriötä.

12.8.11 Kulttuuri ja rakennusperintö

Näiden merkintöjen olemassa olo kaavassa on lähinnä informatiivinen. Niihin liittyvät käyttörajoitukset ovat jo olemassa olevia lainsäädännön vaikutuksesta. Maankäytönrajoitukset sekä rakentamisrajoitukset ja -määräykset joissain ta-

pauksissa voivat aiheuttaa haittaa ja tulonmenetyksiä maaomistajille ja kiinteistöjen omistajille.

12.8.12 Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät alueet, valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät

Selite: Merkinällä osoitetaan kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimisen kannalta merkittävät alueet. Alueilla, joilla on aluevarausmerkinnällä osoitettu käyttötarkoitus, ensisijaisen maankäyttömuodon määrittelee aluevarausmerkintä.

Arviointi: Maankäyttö- ja rakennuslaissa olevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että arvokkaat maisema-alueet otetaan huomioon alueiden käytössä. Ne tulee muun muassa sisällyttää maakuntakaavoihin. Tällä erityismerkinnällä on laajat myönteiset vaikutukset perinteisen avoimen kulttuurimaiseman säilyttämisessä. Samalla se turvaa maatalouselinkeinon kannalta tärkeiden yhtenäisten peltoalueiden säilymistä. Hoidettu kulttuurimaisema antaa myönteisen kuvan alueen asukkaista ja elinkeinoista. Hoidettu kaunis maisema edistää ihmisten hyvinvointia. Merkintä tukee myös matkailuelinkeinon kehittämistä.

Arvokkaiksi luokitelluilla maisema-alueilla olevien peltoalueiden säilyttämiseen avoimena on mahdollisuus hakea ympäristötuen erityistukea.

Taulukko 36. Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät alueet -merkintöjen vaikutukset.

Positiiviset	+ /+++ /++++	Negatiiviset	- /-- /---
Turvaa kauniin avoimen kulttuurimaiseman säilymisen.	++	Alueilla toteutettavan uudisrakentamisen ohjauksessa voi nousta esiin erityisvaatimuksia, jotka voivat aiheuttaa rakennuskustannuksien nousua.	--
Turvaa maatalouselinkeinon kannalta tärkeiden yhtenäisten peltoalueiden säilymistä.	+++		
Hoidettu kulttuurimaisema antaa myönteisen kuvan alueen asukkaista ja elinkeinoista sekä tukee alueen houkuttelevuutta asuinpaikkana.	++		
Arvokas kaunis maisema tukee myös matkailuelinkeinon ja muu yritystoiminnan kehittämistä.	+++		
Kauniin maiseman kokeminen edistää ihmisten hyvinvointia.	+		

Arvokkaiksi luokitelluilla maisema-alueilla olevien peltoalueiden hoitoon ja säilyttämiseen avoimena on mahdollisuus hakea ympäristötuen erityistukea.	+		
--	---	--	--

12.8.13 Rakennusperintö ja muinaismuistokohteet

- Unescon maailmanperintökohde
- Merkittävä vähintään maakunnallinen rakennetun kulttuuriympäristön kohde
- Muinaismuistokohde
- Alue, jolla on säilytettävä vähintään maakunnallisesti merkittäviä rakennuskulttuurikohteita
- Salpalinja

Arviointi: Näiden merkintöjen vaikutus on lähinnä informatiivinen. Alueita koskeva lain säädäntö määrittelee maankäyttöä ja rakentamista koskevat rajoitteet. Kohteiden ja alueiden esittäminen maakuntakaavassa ei tuo uusia vaikutuksia maanomistajille.

Alueiden ja kohteiden osoittaminen kattavasti maakuntakaavakartassa tuo esiin paikallisten kulttuurikohteiden määrän ja laajuuden. Usein luettelot ja kartat kohdentuvat vain tietyn kulttuurin osa-alueen esille tuomiseen. Paikalliskulttuurin arvokohtien esittäminen tukee historian opetusta ja tukee paikallisidentiteetin kehittymistä. Kohteet lisäävät myös alueen matkailusta saatavia tuloja ja saattavat mahdollistaa jopa uusien yritysideoiden kehittämisen.

Taulukko 37. Rakennusperintö- ja muinaismuistokohteiden -merkintöjen vaikutukset.

Positiiviset	+ / +++ / +++++	Negatiiviset	- / -- / ---
Edistää asukkaiden omana alueen historian ja kulttuurin tuntemusta.	++	Voi rajoittaa muuta maankäyttöä.	--
Kannustaa ympäristön hoitoon.	+	Voi aiheuttaa rajoituksia ja lisäkustannuksia rakentamiseen ja peruskorjaukseen.	--

12.9 Yhdyskuntatekninen huolto

Teknisen huollon rakentamis-, ylläpitokustannukset kohdistuvat julkiseen talouteen. Käyttökustannuksien maksajia ovat myös yksityistaloudet ja yritykset. Energian hinnannousun johdosta nykyiset energiankäyttömuodot heikentävät

merkittävästi kaikkien osapuolten kilpailukykyä ja kaventavat toimintamahdollisuuksia. Tulevaisuuden energiahuoltovaihtoehtoihin tulee varautua. Maa-seudun hajautettu energiantuotanto, elintarvikkeiden ja kotimaisen energian huoltovarmuus ja metsän ja puiden hyödyntämisen lisääminen on huomioitu valtakunnallisissa ja maakunnallisissa kehittämissuunnitelmissa (Maa- ja metsätalousministeriö 2007, Kaakkois-Suomen TE – keskus, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2008).

Teknisen huollon merkinnät ovat suuntaa-antavia ja niihin liittyviin lopullisiin ratkaisuihin vaikuttavat hakkeiden toteuttamisesta vastaavien osapuolien taloudelliset ja poliittiset ratkaisut.

Toteutuessaan hankkeet vaikuttavat pääosin positiivisesti asukkaiden ja yritysten jokapäiväiseen elämään ja toimintaan. Ratkaisuilla pyritään tehostamaan energiantuotantoa ja jätteenkäsittelyä, joilla on merkittävä vaikutus päästöjen vähentämisessä vesiin, maaperään ja ilmaan. Teknisen huollon verkoston kattavuuden parantamishankkeet voivat joissa tapauksissa aiheuttaa haittaa yksittäiselle toimijalle, ainakin tilapäisesti esim. rakentamisen ja huollon aikana. Esimerkiksi peltoalueen pirstoutuminen ja alueen pienentymisellä voi olla merkittäviä ja ratkaiseviakin vaikutuksia maatalousyrityksen toimintaan. Toteutuessaan hankkeet pääosin lisäävät yhteiskuntateknisten ratkaisujen toimintavarmuutta, millä on pitkällä tähtäimellä positiivinen vaikutus sekä asutukseen ja yritystoimintaan.

12.9.1 Jätteenkäsittelyalue (EJ)

Selite: Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä jätteen vastaanottoa, käsittelyä ja loppusijoitusta palvelevia laitoksia, rakenteita tai alueita. Alueilla on voimassa MRL 33 § mukainen rakentamisrajoitus.

Arviointi: Suunnitelmassa on osoitettu kaksi teollisuuden kaatopaikkaa. Näiden läheisyydessä ei ole asutusta, joten haitalliset vaikutukset jäävät vähäisiksi.

Energian hinnannousun myötä uusiutuvaa energiaa ja jätteitä hyödyntävät yksiköt voisivat turvata alueellista energiantuotantoa. Erityisesti paikallinen bioenergian tuotanto sopisi alueille, joissa kotieläintuotannon ja asutuksen eloperäisiä jätteitä syntyy riittävän suuria määriä.

12.9.2 Yhdyskuntatekninen huollon alue (ET)

Selite: Merkinnällä on osoitettu maakunnallisen vesihuollon kannalta tärkeät vedenotto- ja imeytysalueet.

Arviointi: Merkinnällä varmistetaan ja turvataan yhteiskunnan vesihuoltoa. Alueiden käyttöä vedenhankintaan ei saa vaarantaa, joten alueiden maankäytön muuttaminen on erittäin rajoittunutta. Vesihuollon turvaaminen on yksittäisten asukkaiden ja koko yhteiskunnan etujen mukaista.

12.9.3 Päävesijohto ja siirtoviemäri

Selite: Merkinnällä osoitetaan runkovesijohtojen ja siirtoviemärien linjat.

Arviointi: Siirtoviemäriin toteuttaminen mahdollistaa jäteveden keskitetyn käsittelyn Mussalossa, jolloin voidaan merkittävästi vähentää vesistöjen kuormitusta. Toisaalta häiriötilanteissa ympäristön pilaantumisriski ja sen johdosta taloudellinen ja yhteiskunnallinen riski on erittäin suuri.

Lähteet:

- Helminen, V. ja Ristimäki, M. 2008: Kyläasutuksen kehitys kaupunkiseuduilla ja maaseudulla. Suomen Ympäristö 24/2008. Helsinki 2008.
- Kaakkois-Suomen TE -keskus 2008: Työnvälitystilasto, tilannekatsaus 30.6.2008.
- Kaakkois-Suomen TE –keskus 2006: Kaakkois-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013.
- Keskitalo, K (toim.), Kurkinen, I., Malkavaara, T., Liljeqvist, L., Lyytikäinen, A., Nurmi, H., Ranta, P., Sahala, L., Timperi, J. Tossavainen, J. Vallinkoski, V-M ja Britschgi 2004: pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Kymenlaakson loppuraportti. Kaakkois-Suomen Ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut 349.
- Kymenlaakson Liitto 2008 a: Ekologisesti arvokkaat alueet ja luonnonsuojelu Kymenlaakson maakuntakaavan alueella. Kymenlaakson maakuntakaava, maaseutu ja luonto. Perusselvityksiä.
- Kymenlaakson Liitto 2008 b: Kiviainesalueet maakuntakaavassa. Kymenlaakson maakuntakaava, maaseutu ja luonto. Perusselvityksiä.
- Kymenlaakson Liitto 2008 c: Turvetuotanto maakuntakaavassa. Lähtökohdat. Kymenlaakson maakuntakaava, maaseutu ja luonto. Perusselvityksiä.
- Kymenlaakson Liitto 2008 d: Kymenlaakson maaseutu- ja saaristoalueiden rakenneselvitys. Kymenlaakson maakuntakaava, maaseutu ja luonto. Perusselvityksiä.
- Kymenlaakson Liitto 2007: Kymenlaakson maakuntakaava, maaseutu ja luonto. Maakuntakaavan tavoitteet.
- Kymenlaakso Liito 2007 b. Rantarakentaminen kehittämisselvitys.
- Kymenlaakson Liitto. Kymenlaakson maakuntasuunnitelma 2005-2015.
- Lodenus, S., Mamia, V., Vitakoski, P. ja Peltola, A. 2006: Kylän tuntijat. Asukaslähtöinen suunnittelu työkaluksi maaseutu ympäristön kaavoitukseen. Esa Print, Tampere 2006.
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2008: Harvaan asutun maaseudun toimenpideohjelma 2008-2013.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2007: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2006: Viljelytapa ja ympäristöehdot. Martinpaino Oy 2006.
- Pohjois-Kymenlaakson maaseutuohjelma 2008: Pohjois-Kymenlaakson maaseutuohjelma Toimeenpanosuunnitelma 2008 – 2013.
- Päivänen, J., Kohl, J., Manninen, R., Sairinen, R. ja Kyttä M. 2005: Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Avauksia sisältöön ja menetelmiin. Suomen Ympäristö 766. Edita Prima Oy. Helsinki 2005.

- Tiehallinto 2008: Valtatien parantaminen moottoritieksi välillä Hamina-Virolahti, Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kouvola 2008.
- Tiehallinto 2007: Valtatien 6 parantaminen välillä Tykkimäki-Kaipiainen, Kouvola, Valkeala, Anjalankoski, Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Helsinki 2007
- Toikka, M. 2007:Kaakois-Suomen ekotehokkuusindikaattorit 2006. Kaakois-Suomen ympäristökeskuksen moniste 24. Lappeenranta 2007.
- Työvoima- ja elinkeinokeskus. Kaakois-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 – 3013. Kaakois-Suomen TE –keskuksen julkaisuja.
- Tilastokeskus 2008: http://www.stat.fi/til/atind/2006/atind_2006_2008-05-21_tie_002.html (Julkaistu 21.5.2008)
- Tike, Matilda 2008: <http://www.matilda.fi/> [Luettu 13.6.2008]
- Ympäristöministeriö 2003: Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset. Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 10.